МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: «УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ»

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ФМД-21-1 групи,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Завідко А.В
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник (підпис) Умінець-Федаківська Валентина Павлівна, к.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Керівник освітньо-професійної
програми (підпис) Чуницька Ірина Іванівна, д.е.н., професор

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансових ринків та технологій
Протокол від «25» 01 2023 № 13

Завідувач кафедри Коваленко Юлія Михайлівна, д.е.н., професор

Ірпінь – 2023

Реєстрація № 3 26.01.2023р
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту
(до захисту / на доопрацювання) 27.01.23 (дата) (підпис)

Результат захисту 83 (добре) 06.02.2023 (підпис)
(оцінка) (дата)

Голова комісії: (підпис) Т.В. Макарова (ініціали, прізвище)

Члени комісії:
(підпис) Ю.М. Коваленко (ініціали, прізвище)
(підпис) С.В. Олексенко (ініціали, прізвище)
(підпис) Ю.Ю. Верещенюк (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10	9		Майорова Т.В. Коваленко Ю.Н. Онищенко С.В. Верешок Ю.Ю. Кишенчук Н.Я.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	23		
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	8		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	49		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	83		

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - 45 балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
83	B	4 (добре)	06.07.2023	Майорова Т.В. Коваленко Ю.Н. Онищенко С.В. Верешок Ю.Ю. Кишенчук Н.Я.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра фінансових ринків та технологій
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітня програма «Управління фінансовою та страховою діяльністю»

Затверджую
В.о. завідувача кафедри фінансових ринків та технологій
_____ Ірина ЧУНИЦЬКА
«_18_» _10_ 2021

Завдання на кваліфікаційну роботу (проект)
здобувачу вищої освіти
Завадко Андрій В'ячеславович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проекту)
Управління фінансовими потоками страхових компаній.
Затверджена наказом ректора від 01.11.2021р. № 1550
2. Строк здачі закінченої роботи 23.11.2022
3. Мета роботи: розкриття теоретичних засад управління фінансовими потоками страхової компанії, аналізу факторів та чинників їх формування, виявленняосновних проблем щодо функціонування та розробка рекомендацій й шляхів удосконалення процесу управління фінансовими потоками для ефективної діяльності страхової компанії.
Об'єкт дослідження: економічні відносини, що виникають в процесі управління страховими компаніями.
Предмет дослідження: характерніособливості, проблеми та сучасні тенденції удосконалення управління фінансовими потоками страхових інститутів.
Орієнтована база дослідження: Національний банк України, страхові компанії.
4. Вихідні дані до роботи: наукові статті, офіційні джерела статистики, нормативно-законодавчі акти, Інтернет-ресурси, тощо.
5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, схеми, рисунки.
6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом)
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ
1.1 Сутність та класифікація фінансових потоків страхової компанії.1.2 Підходи до оцінювання ефективності управління фінансовими потоками страхової

компанії.1.3 Державне регулювання управління фінансовими потоками страхової компаніїРОЗДІЛ 2.АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВИХ КОМПА 2.1. Аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів формування фінансових по страхових компаній в Україні.2.2. Оцінка ефективності управління фінансовими потоками страхових компаній.2.3. Фінансовий потенціал страхової компанії та механізм його формування. РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ 3.1 Міжнародний досвід управ фінансовими потоками страхових компаній 3.2 Рекомендації щодо вдосконалення управління фінансовими потоками страхових компаній у Перспективи розвитку управління фінансовими потоками страхових ком

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної)роботи	Строк виконання етапів роб	
		За планом	Факт
1	2	3	4
1	Підготовка 100 % кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	18.11.2022 р.	15.10.202
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	25.11.2022 р.	20.11.202
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	28-30.11.2022 р.	29.11.202
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	20-23.01.2023 р.	21.01.202
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	24-26.01.2023 р.	25.01.202
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	10.01.2023 р.- 17.01.2023 р.	10.01.202
7	ЗАХИСТ	07.02.2023 р.	06.02.202

8. Дата видачі завдання «18» 10 2021
9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проекту) _____ (підпис) _____ (прізвище, ініці
10. Гарант освітньо-професійної програми _____ (підпис) _____ (прізвище, ініці
11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ (підпис) _____ (прізвище, ініці

АНОТАЦІЯ

Управління фінансовими потоками страхових компаній

Мета роботи полягає в розкритті теоретичних засад управління фінансовими потоками страхової компанії, аналізу факторів та чинників їх формування, виявленняосновних проблем щодо функціонування та розробка рекомендацій й шляхів удосконалення процесу управління фінансовими потоками для ефективної діяльності страхової компанії.

Завданнями роботи є:

- охарактеризувати сутність фінансових потоків страхової компанії та дослідити його класифікацію;
- розглянути основні методичні підходи щодо здійснення оцінки ефективності управління фінансовими потоками страхової компанії;
- дослідити вплив державного уряду на управління фінансовими потоками страхової компанії;
- проаналізувати зовнішні та внутрішні фактори формування фінансових потоків національних страхових компаній;
- здійснити оцінку ефективності управління фінансовими потоками страхових компаній;
- зробити аналіз фінансового потенціалу страховика та розглянути особливості механізму його формування;
- дослідити міжнародний досвід управління фінансовими потоками страхових компаній;
- запропонувати основні шляхи удосконалення управління фінансовими потоками страховика;
- розглянути основні перспективи розвитку управління фінансовими потоками страховика.

Предметом дослідження є характерні особливості, проблеми та сучасні тенденції удосконалення управління фінансовими потоками страхових інститутів.

Об’єктом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі управління страховими компаніями.

Базою дослідження виступає Національний банк України, страхові компанії.

За результатами дослідження сформульовані ефективність управління коштами страхових компаній, виявленні та обґрунтуванні проблем, досліджені шляхів удосконалення та розробці сучасних підходів, що зможуть гарантувати якісне й ефективне функціонування страхових компаній для їх сталогорозвитку, та прибуткового функціонування.

Одержані результати можуть бути використані менеджерами страхових компаній під час процесу формування цих потоків, та в закладах вищої освіти для студентів за спеціальністю фінанси, страхування, менеджмент.

Кваліфікаційна робота містить 69 сторінок, 5 таблиць, 15 рисунків,

список використаних джерел 51 найменувань, 1 додатку.

Ключові слова: управління фінансовими потоками, сутність та класифікація фінансових потоків, страхові потоки.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2021-2022

Рік захисту роботи 2023

ANNOTATION

Management of financial flows of insurance companies

The purpose of the work is to reveal the theoretical foundations of the management of financial flows of an insurance company, to analyze the factors and factors of their formation, to identify the main problems regarding the functioning and to develop recommendations and ways of improving the process of managing financial flows for the effective operation of the insurance company.

- analyze the financial potential of the insurer and consider the peculiarities of the mechanism of its formation;
- to study the international experience of managing financial flows of insurance companies;
- to propose the main ways of improving the management of financial flows of the insurer;
- consider the main prospects for the development of the insurer's financial flow management.

The subject of the study is the characteristic features, problems and modern trends of improving the management of financial flows of insurance institutes.

The object of the study is the economic relations that arise in the process of managing insurance companies.

The basis of the research is the National Bank of Ukraine, insurance companies.

Based on the results of the research, the effectiveness of managing funds of insurance companies, identifying and substantiating problems, ways of improvement and development of modern approaches that can guarantee the high-quality and efficient functioning of insurance companies for their sustainable development and profitable functioning were investigated.

The obtained results can be used by managers of insurance companies during the process of forming these streams, and in institutions of higher education for students majoring in finance, insurance, and management.

The qualification work contains 69 pages, 5 tables, 15 figures, a list of used sources 51 names, 1 appendices.

Keywords: management of financial flows, essence and classification of financial flows, insurance flows.

The year of performance of qualification work is 2021-2022

The year of job protection is 2023

ЗМІСТ

ВСТУП..... 4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ..... 7
1.1 Сутність та класифікація фінансових потоків страхової компанії. 7
1.2 Підходи до оцінювання ефективності управління фінансовими потоками страхової компанії. 15
1.3 Державне регулювання управління фінансовими потоками страхової компанії 19
РОЗДІЛ 2. 24
АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ..... 24
2.1. Аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів формування фінансових потоків страхових компаній в Україні 24
2.2. Оцінка ефективності управління фінансовими потоками страхових компаній 35
2.3. Фінансовий потенціал страхової компанії та механізм його формування .. 39
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ..... 44
3.1 Міжнародний досвід управління фінансовими потоками страхових компаній 44
3.2 Рекомендації щодо вдосконалення управління фінансовими потоками страхових компаній..... 48
3.3 Перспективи розвитку управління фінансовими потоками страхових компаній 53
ВИСНОВКИ 59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 62

ВСТУП

Актуальність теми. З кожним роком все більшого значення набуває роль страхування як невід'ємної складової інфраструктури фінансової системи кожного країни. В свою чергу основним завданням страхових компаній, з одного боку, виступають надання послуг із забезпеченням захистом юридичних та фізичних осіб від різних видів небезпек та загроз (ризиків), а з іншого – активізують акумуляцію та переміщення вільного капіталу. Варто зауважити, що активність страхових компаній дещо відрізняється від діяльності інших суб’єктів господарювання, має свою специфіку в управлінні фінансами.

Одним із напрямків здійснення ефективного менеджменту фінансовими ресурсами страхової компанії виступає управління її фінансовими потоками. Правильна побудова тактичного та стратегічного управління цими потоками є одним з важливих внутрішніх факторів фінансової стабільності, незалежності та стійкості. Страхові компанії також повинні розкривати та застосовувати адекватні управлінські підходи, методи, технології та засоби підвищення їх вартості, що є суттєвим чинником для найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів, їх операційної та інвестиційної активності та конкурентоспроможності. Тому якісне та ефективне управління фінансовими потоками страховиків на сучасному етапі розвитку набуває особливого важливого значення.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. Головна роль стосовно розкриття теоретичних та методологічним засадам управління фінансовим потоками страхових компаній належать таким науковцям: Г. Азаренкова, Ю. Городніченко, В. Базилевич, Т. Балабанов, Л. Богріновцева, О. Бондаренко, Ю. Вергелюк, Т. Говурушко, О. Єрмошкіна, А. Загародній, М. Клапків та інших. Також варто виокремити таких вчених, які безпосередньо досліджували питання оцінки стану фінансових потоків страхових компаній, а саме: Ю. Алескерова, О. Гаманкова, Дж. Діксон, Г. Леві, Л. Орланюк-Маліцька,

С. Осадець, Є. Романенко, Н. Ткаченко, О. Хавтур. Проте внеобхідно зауважити, що не применшуючи значення наукових працям як національних, так і зарубіжним вчених, досить мало вивченими продовжують залишатися такі питання, які стосуються особливостей засад та проблемних тенденції формування системи управління фінансовими потоками страхових компаній на сучасному етапі розвитку страхового ринку України. Також не менш важливим та доцільним є окреслення нових тенденцій та напрямків щодо ефективної діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України, що й активізує актуальність вибраної теми, зумовлює його теоретичну та практичну значимість.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є розкриття теоретичних засад управління фінансовими потоками страхової компанії, аналізу факторів та чинників їх формування, виявлення основних проблем щодо функціонування та розробка рекомендацій й шляхів удосконалення процесу управління фінансовими потоками для ефективної діяльності страхової компанії.

Відповідно до визначеної мети, головним завданнями кваліфікаційної роботи є:

- охарактеризувати сутність фінансових потоків страхової компанії та дослідити його класифікацію;
- розглянути основні методичні підходи щодо здійснення оцінки ефективності управління фінансовими потоками страхової компанії;
- дослідити вплив державного уряду на управління фінансовими потоками страхової компанії;
- проаналізувати зовнішні та внутрішні фактори формування фінансових потоків національних страхових компаній;
- здійснити оцінку ефективності управління фінансовими потоками страхових компаній;
- зробити аналіз фінансового потенціалу страховика та розглянути особливості механізму його формування;

- дослідити міжнародний досвід управління фінансовими потоками страхових компаній;
- запропонувати основні шляхи удосконалення управління фінансовими потоками страховика;
- розглянути основні перспективи розвитку управління фінансовими потоками страховика.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі управління страховими компаніями.

База досліджень – Національний банк України, страхові компанії.

Предметом дослідження є характерні особливості, проблеми та сучасні тенденції удосконалення управління фінансовими потоками страхових інститутів.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених завдань під час написання випускної кваліфікаційної роботи було використано такі види методів дослідження: порівняння та узагальнення - для дослідження сутності фінансових потоків страхових компаній; графічний та статистичний аналіз для оцінки ефективності управління фінансовими потоками страхових організацій; синтез, уніфікація та системний аналіз для зовнішніх й внутрішніх чинників формування страхових фінансових потоків та обґрунтуванні шляхів їх удосконалення в майбутньому часі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в дослідженні ефективності управління коштами страхових компаній, виявленні та обґрунтуванні проблем, досліджені шляхів удосконалення та розробці сучасних підходів, що зможуть гарантувати якісне й ефективне функціонування страхових компаній для їх сталого розвитку, та прибуткового функціонування.

Апробація результатів дослідження.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

1.1 Сутність та класифікація фінансових потоків страхової компанії.

Фінансова міцність страхових компаній залежить від ефективних фінансових стратегій та управління фінансовими потоками. Збалансований рух фінансових потоків страхової компанії допомагає створювати сприятливі умови для її розвитку та конкурентоспроможності. В свою чергу виникнення дисбалансу у русі фінансових потоків збільшує ризики для страхових компаній і може підірвати їх здатність виконувати взяті на себе зобов'язання.

Поняття «фінансові потоки» суб’єктів господарювання є досить важливим та поширеним для сучасної практики та економічної науки. Проте, не зважаючи на це, лише незначна кількість наукових праць, досліджували питання їх використання у фінансовій практиці, здійснювали аналіз сутності та виокремлювали притаманні їм особливості формування, переміщення та класифікації у фінансово-економічному просторі. Тому доцільним, є більш детальніше дослідження сутності даної категорії у працях як зарубіжних так і вітчизняних науковців

На нашу думку, досить важливими для розуміння сутності фінансових потоків страхової компанії є результати дослідження вітчизняного науковця О. Хавтур., так зміст та класифікацію фінансових потоків, вона визначає, за допомогою використання поняття фінансових ресурсів [2, с.12]. Водночас зі створенням та використанням фінансових ресурсів відбувається постійний їх рух, забезпечуючи при цьому успішне функціонування фінансових потоків. Тому, трактування фінансових потоків виключно як руху ресурсів фінансового характеру в контексті їх використання за визначеними цілями, на її погляд є

досить вузьким і не розкриває цілком економічний зміст фінансових потоків. Продовжуючи дослідження О. Хавтур, стверджує, що здійснення ефективного функціонування фінансових потоків має відбуватись на основі використання системи двох напрямків грошових потоків: вхідних та вихідних, які характеризують джерела формування фінансових ресурсів та їх основні шляхи використання. Таким чином, фінансові потоки визначаються, як певний направлений рух фінансових ресурсів за визначений термін часу, який націлений на здійснення ефективної господарської діяльності [2, с.13].

Досить відомий американський фінансист та практик Роберт Хігінс, зазначає, що при переміщенні фінансових ресурсів від одних учасників економічних відносин (з їх надлишком) до інших (відповідно з їх дефіцитом) через сфери фінансового ринку чи за допомогою фінансових посередників відбуваються істотні зміни сукупного обсягу фінансових ресурсів, саме цей процес трактується вченим як фінансові потоки (рис.1.1) [39, с.312].

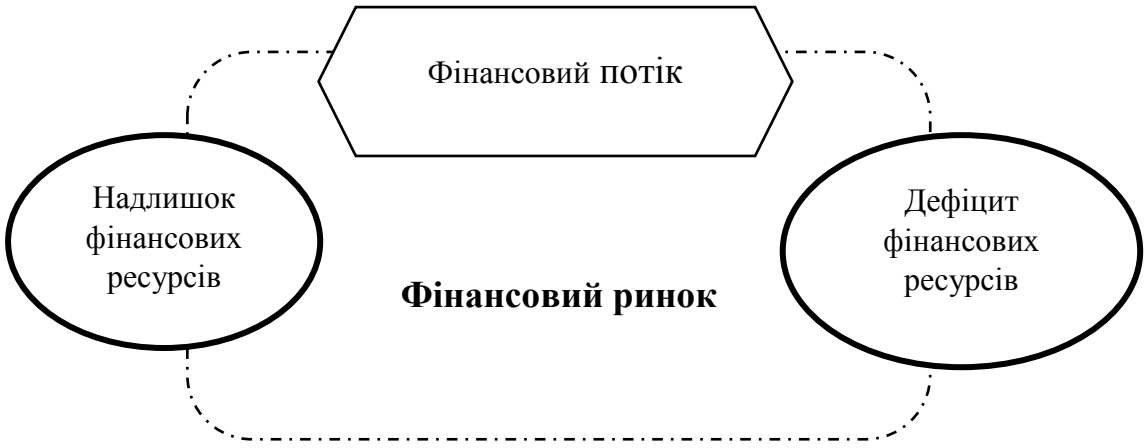

Рис. 1.1 Схематична модель фінансового потоку у контексті істотної зміни фінансових ресурсів

Джерело: побудовано автором за даними [39]

На думку відомих західних науковців К. Макконела і С. Брю, сутність фінансового потоку можна розглядати через призму поняття капіталу, проте так вони мають дещо вужче поняття, ніж безпосередньо рух чи переміщення

капіталу, тому, що зазвичай під «капіталом» ми розуміємо не лише фінансові ресурси, а й вироблені ресурси, які в подальшому використовуються суб'єктами господарювання для виробництва своїх товарів і послуг, також певні товари, які не споживаються людьми товари, та інвестиційні товари й засоби виробництва. Таким чином, фінансовий потік характеризується вченими як результуюча взаємодію деяких окремих елементів існуючого капіталу, що зображується у формі грошей. Тоді, в такому випадку відповідний взаємозв'язок між рухом капіталу та грошовими й фінансовим потоком схематично матиме наступний вигляд (рис.1.2)

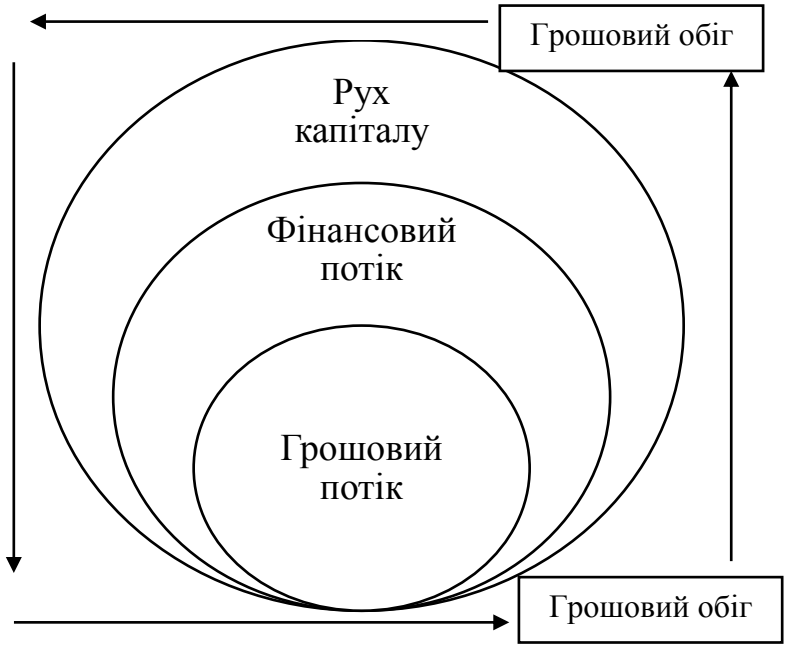

Рис. 1.2 Схематичне зображення фінансового потоку у вигляді результуючої взаємодії окремих елементів функціонування капіталу

Джерело: побудовано автором за даними [23]

Також варто звернути увагу, на думку ще одних зарубіжних економістів Ю. Брігхема, Л. Гапенскі і Ю. Ланкової, вони вважають що два потоки які ми досліджували вище є тотожними. Ми вважаємо, що таке розуміння дещо обмежує загальний зміст фінансового потоку, якщо його розглядати відносно фінансового ринку. Проте, таким визначеннями, вони чітко окреслюють

ключові специфічні особливості процесу функціонування грошового потоку на макрорівні [19].

Під час дослідження вітчизняних праць, вчена Г. Азаренкова зазначила, що фінансовий потік та грошовий не можна порівнювати один з одним. Ми також, підтримуємо цю думку. Тому, що основною відмінністю між цими двома поняттям, є те, що на відмінну від фінансового, грошовий потік може бути представлений тільки в грошовій або ж товарній формі, водночас фінансові потоки набувають ще й безеквівалентного вигляду, зокрема у формі субсидій, певних дотацій чи векселів у процесі здійснення взаємних розрахунків у бюджетному секторі. Але все таки, ключові функції фінансового потоку, на думку Г. Азаренкової, необхідно розглядати у взаємозалежності з основними характеристиками грошових потоків [1, с.56].

Розширити розуміння фінансового потоку, вдалося таким вченим як Д. Ван Хорн та Д. Вахович, так вони визначають фінансові потоки, як своєрідні потоки у готівковій формі та власного оборотного капіталу, яким притаманний безперервний характер [5, с.211].

Наступним, доцільним для дослідження, є навести трактування фінансового потоку, що були запропоновані такими вченими як Т. Гварліані та В. Балакірєвою. Особливості та сутність фінансових потоків, ними розглядається, під час здійснення страхової діяльності на макро- та мікро рівні [9, с.118]. Так, до прикладу, на рівні фінансового ринку він визначається рухом капіталу у вигляді інвестиційних коштів страхових інституцій. Якщо брати рівень окремої страхової компанії, то відповідно до погляду науковців, фінансовий потік, можна прирівняти до вхідних та вихідних потоків основної від фінансової діяльності.

Зокрема, до складу таких вхідних потоків можна віднести:

- внески, які здійснювали засновки на етапі формуванні та в майбутньому періоді поповненні статутного та резервного фондів страховика;

- відповідні суми відсотків до отримання;

- кошти, які були отримані страховою компанією від погашення дебіторської заборгованості, що була вже списана в попередні періоди на такий вид як збитки;

- списана заборгованість за своїми кредиторськими зобов'язаннями;

- доходи, отримані не від реалізаційної діяльності;

- інші кошти, що можуть бути отримані, від здійснення іншої діяльності, яка не забороняється чинним законодавством та прописана у статуті страховика.

В свою чергу, обов'язкові податкові платежі, відсотки та виплачені девіденди, погашення наявної кредиторської заборгованості належать до вихідних потоків [1, с.121-122].

О. Майборода у своїй роботі, виокремлює три ключові підходи до визначення змісту та класифікаціїї «фінансових потоків», яким притаманні такі ознак, що систематизовано в табл. 1.1

Таблиця 1.1

Характеристика підходів до визначення змісту та класифікації фінансових потоків

Різновиди підходу			
Ознака	Перший	Другий	Третій
	Фінансовий потік тотожний до грошового потоку	Фінансовий потік функціонує виключно на макрорівні	Фінансовий потік функціонує лише на мікрорівні
Переваги	- функціонує на рівні суб'єктів господарювання; - враховується динамічна сутність потоків;	- розглядається у контексті макроекономічного механізму; - охоплюються економічні відносини, які пов'язані з обігом фінансових ресурсів;	- визначається на рівні господарюючих суб'єктів; - враховуються всі фінансові ресурси без виключення;
Недоліки	- не враховуються інші фінансові потоки, за виключенням грошових; - не охоплюються економічні відносини, які виникають під час процесу руху фінансових	- сфера функціонування звужується лише до перерозподільчого етапу; - враховуються тільки макроекономічні	- не враховуються ніякі економічні відносини, що формуються при здійсненні руху; - обов'язковий характер

	ресурсів.	особливості	супроводження товарним потоком.

Джерело: побудовано за даними [21]

Майборода О. узагальнює та визначає поняття «фінансові потоки підприємства» як цілеспрямований потік фінансових ресурсів під час здійснення певних господарських операцій, результатом якого формуються економічні відносини.

Таким чином, відштовхуючись від проведеного дослідження сутності фінансових потоків, можемо узагальнити та запропонувати таке його трактування, «фінансовий потік» виступає сформованою за деякий час зміною сукупного обсягу фінансових ресурсів отриманих від здійснення усіх видів діяльності, цей процес є постійним або відбувається з певною періодичністю, забезпечуючи при цьому безперервний кругообіг капіталу. Таке визначене, є можливим для застосовування як на макро-, так і на мікрорівні.

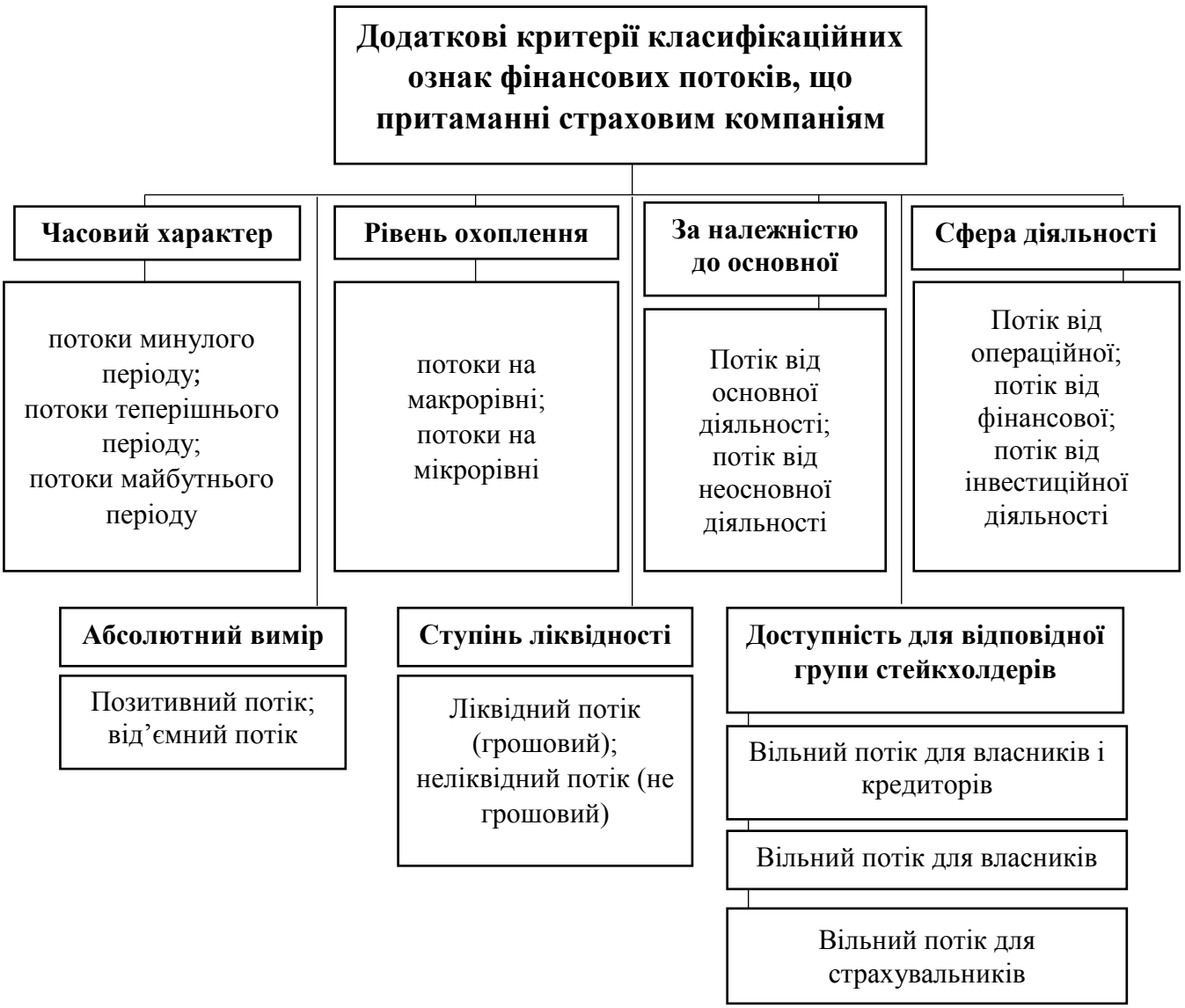
Щодо класифікації, фінансових потоків, то відповідно до підходу Майборода О. в залежності від напрямку руху фінансові потоки діляться на дві групи: вхідні та вихідні потоки. Так, до потоків, що виникають через надходження фінансових ресурсів, відносять до першої групи, якщо процес оборотний, то їх відносять до другої групи. За іншою класифікаційною ознакою, зокрема залежно від сфери обігу вчений розділяє фінансові потоки на внутрішні та зовнішні. Перші функціонують у межах самого підприємства, тобто між підрозділами, а зовнішні навпаки виходять за межі компанії, та стосуються інших господарюючих одиниць.

Якщо, класифікувати фінансові потоки за періодичністю, то їх можна поділити на три групи. До першої відносять фінансові потоки, яким притаманний одноразовий, або ж випадковий характер. До другої групи належать постійні фінансові потоки з невизначеним періодом реалізації, тобто такий систематичний рух фінансових ресурсів, який не обмежується за часом виконання. До третьої групи належать постійні фінансові потоки, яких рух відбувається у конкретно визначений чинним законодавством або відповідною

угодою термін. Відповідно до форми фінансових ресурсів, вони поділяються на товарні, грошові та негрошові [21]

За допомогою проведеного аналізу, багатьох наукових праць як зарубіжних так і вітчизняних вчених, можемо систематизувати та узагальнити наступні класифікаційні ознаки, що належать фінансовим потокам (Дод. А)

Наведені критерії типологізації фінансових потоків не повністю розкривають всі особливості формування та функціонування страхових компаній, тому вважаємо за доцільне доповнити додатковими критеріями,

притаманні для цієї сфери (рис. 1.4).

Рис. 1.4 Додаткові класифікаційні ознаки фінансових потоків, які притаманні для страхових інституцій

Джерело: побудовано автором за даними [29]

Варто зауважити, що під вільним фінансовим потоком страховика розуміється позитивний грошовий потік, який після всіх витрат операційного типу та здійснення відповідних інвестицій спрямовується, на виплату прибутку власникам компанії та погашення кредиторської заборгованості. В свою чергу для власників до вільного потоку належить чистий відтік коштів кредиторам. Саме вільний фінансовий потік є найбільшим за своїм обсягом для страхувальників та має грошовий характер який відповідає сукупній величині доходу страхової компанії від здійснюваної нею операційної та інвестиційної діяльності.

Умовами, що зумовлюють виникнення фінансових потоків на ринку страхування, є: виплата страхового відшкодування між суб'єктами страхового ринку або здійснення безпосередніх страхових виплат; здійснення операцій з перестрахування; розміщення вільних коштів страховиків на інших сегментах ринку; отримання прибутку від діяльності страховиків на ринку. Визначимо типові фінансові потоки страхових організацій на страховому ринку:

- формування та розподіл страхових резервів підприємства;
- рух коштів за операціями перестрахування;
- фінансування страховою компанією збитків від нещасних випадків;
- мобілізація фінансових ресурсів страховою компанією та подальше їх використання за напрями її діяльності;
- інвестування коштів страховою компанією, інвестиційний дохід страховика;
- виконання фінансових зобов’язань страхової компанії перед суб’єктами господарської системи [49].

Отже, ринок страхування має свою специфіку руху фінансових потоків, яка визначається особливостями її фінансових ресурсів, які є об'єктами цього ринку, а також суб'єктів, що діють на ринку, з їх цілями та діяльністю.

1.2 Підходи до оцінювання ефективності управління фінансовими потоками страхової компанії.

Під дослідження економічної літератури, досить багато праць присвячено питанням саме аналізу існування окремих бізнес-процесів. Як наслідок, на сучасному етапі розвитку, узагальнені та систематизовані підходи до оцінювання ефективності управління фінансовими потоками страхової компанії відсутні. Тому розглянемо існуючі наукові підходи до сутності, критеріїв та основних показників аналізу фінансових потоків страхової компанії.

На думку, таких науковців як Осадець С. та Шумелда Я. основною метою аналізу фінансових потоків страхових компаній виступає формування загального уявлення про поточний стан системи фінансового управління компанією. Відповідно до цього підходу система фінансового управління фінансовою компанією є об'єктом аналізу фінансових потоків, предметом – фінансові ресурси страховика. Вони акцентують увагу на аналізі коливань зміни таких показників: чистий дохід, валові результати та прибутки від здійснення страхової компанії [47].

При використанні такого методичного підходу можливою є застосування факторно-аналітичної оцінки формування фінансового потоку від диференційованих видів діяльності страховика, яку можна подати у вигляді наступної таблиці (табл. 1.2)

Таблиця 1.2

Алгоритми здійснення факторного аналізу фінансових потоків страхової інституції

Показник	Умовне позначення	Період		Відхилення	
		Базисний період	Звітний період	Абсолютне	Відносне, %
Надходження за договорами страхування	НСВ	За договором страхування		$\Delta\text{ФП} = \text{Фактор}_n - \text{Фактор}_{n-1} \dots$	$\Delta\%\text{ФП} = \Delta\text{ФП}/\text{Фактор}_{n-1} \dots * 100\%$
Виплати страхових сум	ВСС	В разі настання страхових подій			
Відрахування у страхові резерви	ВСРЖ	При оцінці ризиків, згідно нормативів			
Собівартість страхових послуг	ССП	Залежно від структури страхового портфеля			
Операційні витрати	ОВ	Для забезпечення процесу обслуговування і праці			
Амортизація необоротних активів	А	За наявності на балансі необоротних активів			
Приріст інвестицій	ПІ	Від фінансової та іншої інвестиційної діяльності			
Фінансовий потік	**ФП**	**ФП = НСВ–ВСС–ВСРЖ–ССП–ОВ+А-ПІ**			

Джерело: *побудовано автором за даними [45]*

За допомогою, наведеного вище алгоритму можливо вирахувати потенційні відхилення між окремими частинами фінансового потоку, та проаналізувати вплив кожного фактору на сукупний обсяг потоку як в абсолютному так і відносному відношенні. Варто зауважити, що основним недоліком такого підходу є його обмеженість та відсутність можливості врахування усіх чинників впливу на фінансові потоки без їх деталізації

Наступним підходом до визначення ефективності управління фінансовими потоками розроблена науковцем С. Бульбою. Характерні особливості відображаються в загальній методиці її визначення та має таку форму формалізованого вигляду (1.1) [7, с.87].

$$\text{Ефективність} = \frac{\text{Ефект (результат)}}{\text{Ресурси (витрати)}}$$

Саме поняття ефект розглядається, як отриманий позитивний чи негативний результат у певній його формі, а саме грошовій, грошовій,

матеріальній чи соціальній, тощо. Коли зміни відбуваються корисними для підприємства то ефект позитивний, якщо навпаки, то негативним, також може бути нульовим коли змін не відбувається [24].

Інший вчений, такий як І. Бланк, характеризує загальну ефективність за допомогою двох складових: внутрішньої і зовнішньої ефективності. Умовно показати рівень залежності загальної ефективності управління фінансовими потоками страховика від того чи іншого рівня цих складових можна наступним чином (1.2) [3, с. 144]:

$$E=E_1 \times E_2$$

де, Е – рівень сукупної ефективності;

E_1 – ступінь зовнішньої ефективності (ступінь ринкових можливостей);

E_2 – ступінь внутрішньої ефективності, тобто рівень застосування власних можливостей.

Таким чином, сукупна ефективність як комплекс її складових E_1 та E_2, визначається її подвійною природою, адже стає очевидним, що з підвищенням рівня складової E_1 відбувається зростання ефективності Е загалом. Проте навіть при досить високому рівні E_2, досягнення такого ж рівня сукупної ефективності Е, буде можливим лише якщо буде гарантована її ефективність з погляду використання наявних ринкових можливостей. Можемо зробити висновок, що для того щоб отримати високий результати ефективності управління фінансовими потоками необхідно у повній мірі реалізувати наявні ринкові можливості та максимізувати ефективність окремих її учасників.

Впровадження основних завдань розвитку фінансових ресурсів страховика відбувається під постійним впливом сукупності різних факторів, які зумовлюють виникнення певних обмежень, викликають дію стимулюючого чи дистимулюючого впливу на механізм руху до стратегічної цілі. Тому успішність та ефективність процесу створення результатів діяльності страхової компанії значною мірою визначається здатністю управлінської системи вміло

застосовувати позитивний вплив та мінімізувати наслідки від негативного впливу дестабілізуючих чинників, під час здійснення даного процесу.

Усі показники ефективності використання страхових фінансових ресурсів виступає певним результатом взаємодії достатньо значної кількості факторів. Тому для наступного вивчення їх дії і впливу на індикатори, що підлягають аналізу, потрібно їх класифікувати (табл. 1.3)

Таблиця 1.3

Чинники впливу на ефективність використання фінансових ресурсів страховиком

За рівнем урегульованості	Фактори зовнішнього середовища (нерегульовані) Фактори внутрішнього середовища (регульовані)
За систематичністю впливу	Фактори постійного впливу Фактори тимчасового впливу
За можливістю кількісної оцінки	Фактори, вплив яких піддається кількісній оцінці Фактори, вплив яких не піддається кількісній оцінці
За характером впливу	Фактори загального впливу Фактори специфічного впливу
За суттєвістю впливу	Релевантні Не релевантні
За видимістю	Явні Неявні

Джерело: побудовано автором за даними [28]

Результатом консолідації усіх ефектів від впровадження окремих страхових товарів та продуктів виступає сукупний економічний ефект діяльності страхової компанії. Також в даному випадку можливим є виникнення синергії під час процесу мультиплікації загального економічного ефекту:

$$E_c = M * \sum_{i=1}^{n} E^i_{o.n.}$$

де, E_c – сукупний ефект існування фінансових потоків.

$E^i_{o.\,n.}$ – ефект для кожного товару або послуги.

M – мультиплікатор.

Досліджуючи значення мультиплікатора, воно може набувати як позитивного так і негативного значення. Зокрема, якщо даний показник більший від одиниці, то це свідчить про існування позитивного фінансового потоку від використання різних страхових товарів одночасно. Якщо показник менший за одиницю, то такий стан характеризує про наявність збиткових напрямків діяльності або страхових послуг. Використання інтегральних показників ефективності, сприятиме досягненню більш узагальнюючої оцінки ефективного формування та функціонування фінансових ресурсів страховика.

Таким чином, розглянувши основні наукові підходи до управління фінансовими потоками страхових організацій, можемо сказати, що за допомогою них надається можливість чітко визначити комплексно впорядковані дії та операції під час процесу формування, руху та перерозподілу страхових фінансових потоків, як і в свою чергу обов'язково мають бути підпорядковані загальній та фінансовій стратегіям страхової компанії, а також включати взаємопов'язані підсистеми аналізу, прогнозування, планування та контролінгу фінансових потоків, основною метою яких є підтримання належної стійкості й платоспроможності для підвищення її ринкової вартості.

1.3 Державне регулювання управління фінансовими потоками страхової компанії

Страховий захист суб'єктів господарювання є невід'ємним елементом ринкової економіки України. Це викликає необхідність у пошуку дієвих механізмів акумуляції та ефективного використання фінансових ресурсів страховка, для підтримки його платоспроможності, яка виступає необхідною умовою виконання взятих на себе зобов'язань [14]. Фінансовий контроль виступає саме тим дієвим методом та складовою часиною фінансового управління в страхових компаніях, а також дієвим та важливим інструментом нагляду з боку держави за діяльністю страховиків [3] Також, ще однією причиною, що зумовлює потребу державного нагляду за фінансовими потоками

страхових компаній, є необхідність у забезпеченні високого ступеня відповідальності страховика за соціально-економічні наслідки.

Державне регулювання страхових компаній, зокрема їх фінансових потоків розглядається у таких формах:

- прийняття нормативно-законодавчих актів, що здійснюють регулювання страхової діяльності;

- встановлення обов'язкових видів страхування в інтересах суспільства та певних категорій громадян;

- здійснення відповідної податкової політики;

- надання диференційованих пільгових умов страховим компаніям для активізації та підтримки їхньої діяльності;

- створення специфічного правового механізму нагляду за діяльністю страхової компанії.

Останній пункт, являє собою комплекс методів та інструментів, які допомагають забезпечити регулювання й контроль за страховою діяльністю, а також гарантувати відповідний захист прав та інтересів його суб'єктів [11]. Регулювання фінансових потокові страховика відносять до одного з ключових методів механізму державного регулювання. Він здійснюється страховою компанією у таких формах (рис. 1.5):

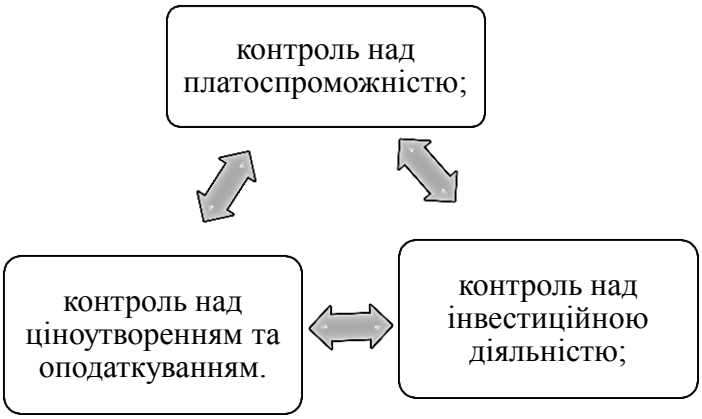

Рис. 1.5 Форми державного регулювання фінансових потоків страховика

Джерело: побудовано автором за даними [25]

Також урядом використовуються такі інструменти як: штрафи, встановлені нормативи, пеня, визначені ліміти, пільги, тарифи, особливі податки, ставки, санкції. Відповідно до змін, що відбулися в 2020 році, а саме з липня місяця керуючись Законом про «спліт», повноваження щодо головного регулятора страхового ринку отримав Національний банк України, на даний час він є відповідальним за здійсненням нагляду та контролю над двома найбільшими фінансовими підсистемами в Україні.

Відчутні зміни стосовно діяльності страхової компанії, є від впливу Директиви, розроблена НБУ, яка стосується вимог стосовно мінімального рівня розміру капіталу (Minimal Capital Requirement), а також потрібного капіталу платоспроможності (Solvency Capital Requirement). Перший формується для забезпечення виконання взятих на себе зобов'язань, з врахуванням можливості їх настання протягом року, другий – для покриття всіх потенційних ризиків, притаманних страховику, та гарантуванню забезпечення всіх взятих зобов'язань, із можливим припущенням підвищення ймовірності їх настання протягом наступного року. Запровадження цих індикаторів є ризик-орієнтованим напрямками, які сприятимуть ефективному визначенню до капіталу вимог, опираючись не лише на основі минулих даних, але з прогнозуванням майбутніх.

Мінімально необхідний рівень капіталу розраховується у вигляді лінійної функції, відкалібрована із використанням вартісного обрахунку ризику основних власних фондів, щоб рівень впевненості становив 85% для усієї групи або підгруп окремих змінних величин, а саме технічних резервів компанії, укладених премій, капіталу, який перебуває в групі ризику, відстрочених податкових платежів та адміністративних витрат, що повинні розраховуватись без врахування перестрахових послуг. Проте, водночас, він не може бути меншим за абсолютний мінімум, тому тут виникають певні розбіжності із встановленими Директивами ЄС. Зокрема, НБУ розробив законопроєкт, що закріплює абсолютно мінімальний розмір статутного капіталу для страховиків у 32 мільйони гривень для страховиків non-life, та 48 мільйонів гривень для

компаній із страхування життя й спеціалізованого перестрахування [26]. Такі дії мають сприяти активізації страхової діяльності, адже підвищиться доступність ринку та більш економічно виправдано з погляду прив'язки до іноземної валюти. В свою чергу, в Директиві ж встановлені такі мінімальні рівні капіталу, 2,2 млн євро для страховиків non-life, та 3,2 млн євро для компаній із страхування життя й спеціалізованого перестрахування [50].

Також, Національний банк України, наполягає на використанні таких методів розрахунку технічних резервів, що ґрунтуються на статтях 77-86 Директиви ЄС Solvency II. Найкраща оцінка та маржа ризику виступають основними складовими формула для розрахунку технічних резервів.

Перший показник дорівнює розрахованій середній величині майбутнього руху маси грошей, враховуючи також поточну вартість майбутніх грошових потоків та застосовуючи відповідну безризикову відсоткову термінової ставки.

Маржа ризику повинна забезпечувати гарантію того, що загальна вартість усіх технічних резервів виступає рівнозначною сумою, яку передбачувано вимагали б від страховиків та компаній з перестрахування для наступного прийняття та відповідно виконання взятих на себе зобов'язань від операцій зі страхування а перестрахування. Проаналізований підхід є більш доцільним та індивідуальним, й надає можливість врахувати специфічні особливості кожної окремої компанії, з врахуванням того, що її розрахунки повинні бути на підґрунті реалістичних статистичних достовірних даних.

Отже, здійснення управління фінансовими потоками страхової компанії є надзвичайно важливим процесом для підтримки її стабільного розвитку та платоспроможності. Оцінка рівня від ефективності використання наявних фінансових ресурсів ґрунтується на зіставленні між собою результату, що отриманий в кінці діяльності та понесених витрат у контексті окремих галузей аналізу діяльності фінансових потоків. Регулювання фінансових потокові страховика відносять до одного з ключових методів механізму державного регулювання, який включає комплекс методів та інструментів, які допомагають забезпечити регулювання й контроль за страховою діяльністю, а також

гарантувати відповідний захист прав та інтересів його суб’єктів. В наступних розділах, особливої уваги буде приділено аналізу та безпосередній оцінці ефективності управління фінансовими потоками страховика та висвітленні механізму формування її фінансового потенціалу.

РОЗДІЛ 2.
АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

2.1. Аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів формування фінансових потоків страхових компаній в Україні

Протягом останній років національний страховий ринок стикається із рядом складних випробувань, які обумовлені загостренням пандемії та карантинних вимог, військовими діями на нашій території та виникненням й поширенням глибоких кризових явищ у фінансовій системі та економіці загалом. Ці фактори здійснюють безпосередній вплив на страхову діяльність, дохід та рух фінансових потоків. Зокрема від зовнішніх та внутрішніх чинників, залежить розвиток суб'єктів цього ринку, якість надання страхових послуг на цьому ринку, майбутня норма прибутку від страховиків. основні та інвестиційні операції, можливість залучення фінансових ресурсів та інвестування їх у прибуткові активи тощо.

Для аналізу впливу від економічно зовнішнього та інституційного середовища для ринку страхування, страхових компаній та руху їх фінансових ресурсів, на нашу думку необхідно здійснити аналіз динаміки та взаємозв'язку між ключовими показниками функціонування страховика та індикаторами діяльності фінансової, соціально-економічної та інституційної галузі.

У працях як зарубіжних так і вітчизняних науковців до основних зовнішніх факторів, що здійснюють негативний вплив на стабільність страхових організацій та відповідно їх фінансові потоки, можна віднести:

- політична та економічна нестабільність;
- зниження кон'юнктурного процесу в економіці;
- значний рівень інфляційних процесів у всіх сферах економіки;
- недосконаліть нормативно правового законодавства у галузі страхування;

- посилення процесів монополізації на ринку страхування;

- підвищення рівня конкуренції серед страховиків, із майбутнім виходом на ринок зарубіжних компаній, за допомогою використання демпінгових цін;

- здійснення недостатнього рівня державного нагляду, регулювання та контролю за страховим сектором;

- зниження купівельної спроможності громадян і та суб'єктів господарювання, викликане тим, що надана страхова послуга виступає типом послуг пасивного попиту;

- виникнення корпоративних конфліктів між учасниками, зокрема власниками страхових організацій;

Проаналізуємо перший фактор, який визначає базові для ведення страхового бізнесу, а саме її кон'юнктуру (рис. 2.1):

Рис.2.1 Динаміка кількості та обсягів активів страхових компаній в Україні протягом 2016-2021 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [29]

За даними рисунка 2.1, можемо побачити, що спостерігається тенденція до зменшення страховиків на ринку. До прикладу протягом минулого року, кількість страхових компаній зменшилась на 55 одиниць, а порівняно з 2017

роком - на 149 компаній. Станом на поточний рік на ринку страхування здійснювало свою діяльність 155 страховиків, з них, що займаються страхуванням життя (СК «life») - 13 компаній, та - страхуванням ризикових видів, інших, ніж страхування життя (СК «non-life») 142 компанії. Ми вважаємо, що, зниження даного індикатора, викликана виходом з ринку деяких страховиків добровільно, які мали велику частку ринку, але страховий портфель яких формувався завдяки вхідним операціям з перестрахування

Стосовно активів, то станом на 31 грудня 2021 року у порівнянні з останніми трьома роками майже не змінилися та коливаються приблизно в межах одного відсотка, становили 64,2 млрд грн. Варто зауважити, ситуація, яка склалась на ринку пов'язана із застосуванням стандарту платоспроможності та достатності капіталу страхових компаній. Тому значна частина страхових компаній виходять з ринку за власною ініціативою. Це є результатом найперше від впровадження більш жорстких вимог НБУ, а також таким чинниками як пандемія, карантинний режим та військові дії. Під впливом цих факторів, багато страховиків не змогли пристосуватись та ефективно організувати свою діяльність. Як наслідок, неконкурентні та неефективні страховики покинули ринок, в свою чергу це призвело до збільшення кількості великих учасників.

Наступним показником для нашого дослідження є сукупні обсяги валових премій та виплат (рис. 2.2).

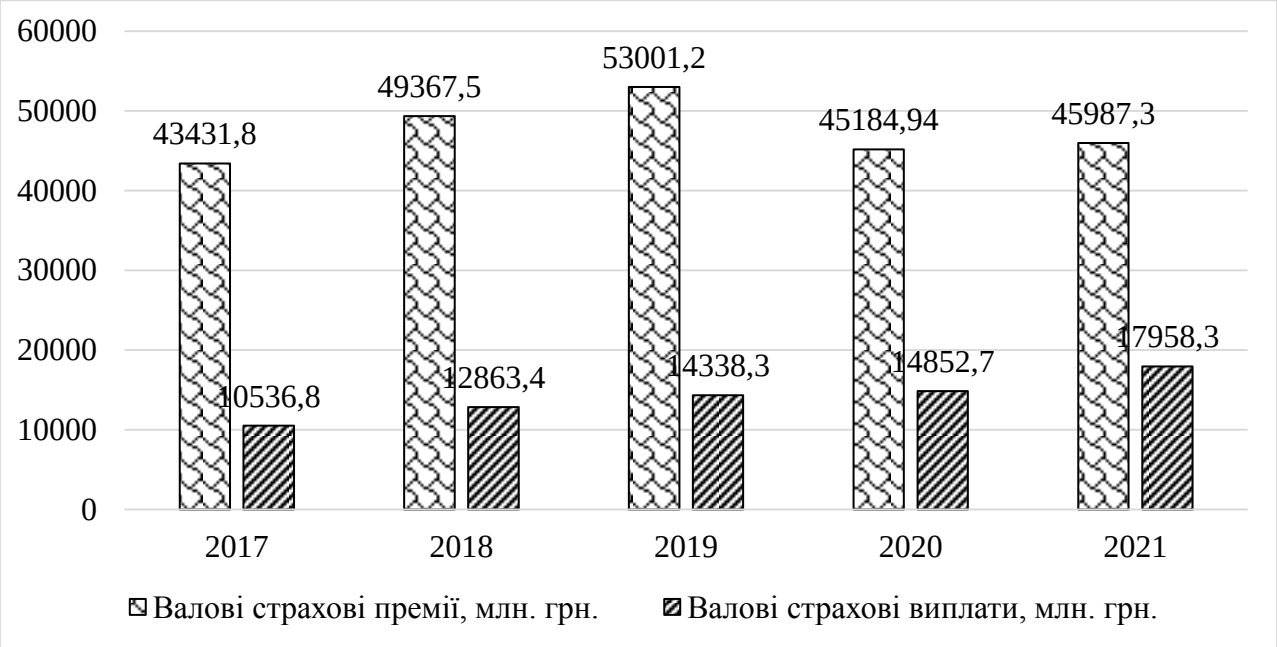

Рис.2.2 Динаміка отриманих валових страхових премій та здійсненних виплат на страховому ринку України протягом 2017-2021 рр., млн. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [29]

За даними цього рисунку можемо побачити стійку тенденцію зростання страхових виплат, протягом досліджуваного періоду, та коливання у динаміці отриманих страхових премій. Зокрема, протягом 2017-2019 років показник валових страхових премій зріс на 9569,4 млн грн або 18,05 % в порівнянні з 2017 роком і станом на 31.12.2019 р. становив 53001,2 млн. грн. Але у 2020 році відбувся спад на 16 % або на 7816,26, така тенденція сформувалась у секторі non-life (-16,9%), а в 2021 році він перебував на рівні 45 987,30 млн. грн., тобто збільшення відбулось лише на 1,74%. На нашу думку це можна пояснити, негативним впливом карантинних обмежень. Стосовно рівня рівень валових страхових виплат, протягом останніх років його відносний показник збільшився на 39,05% у 2021 р. у порівнянні з 2017 роком. Але, хоч тенденція зростання страхових виплат протягом досліджуваного періоду спостерігається, відносно із зарубіжними країнами, де він є більшим 50%, то в Україні він займає досить низький рівень.

Також, не враховуючи, великої кількості страхових компаній, фактично основна частка валових страхових премій сукупно на ринку страхування дорівнює 98,8%, їх зосереджують 50 СК «non-Life», що стнаовить 35,21% всіх СК «non-Life» та 96,7% -10 СК «Life», 76,92% всіх СК «Life». Можемо зробити висновок, що рівень концентрації досить високий, тому з тієї значної кількості страхових компаній, що функціонує на національному страховому ринку деякі з них не мають можливості погасити власні зобов'язання, якісно надавати страхові послуги та товари страхувальникам, а також займають конкурентні позиції лише на невеликій частці сегменту ринку, тому результатом є питання питання щодо прозорості та легальності діяльності таких учасників на ринку.

Ще одним важливим чинником, який впливає на формування фінансових потоків страхової компанії є кон'юнктура ринку цінних паперів. На думку таких національних науковців як Василенко А. та Тринчук В., фінансові ресурси страхових компаній акумулюються у формі страхових резервів, та виконують роль важливого джерела інвестицій в економіку держави. До прикладу, у зарубіжних країнах світу з розвиненою економікою страхові компанії за сукупними обсягами інвестицій суттєво перевищують таких загальноприйнятих інституційних інвесторів як банківські установи та інвестиційні фонди [30]. В нашій державі ситуація дещо інша, і страховий ринок не має достатнього інвестиційного потенціалу на сучасному етапі розвитку, йому перешкоджають певні чинники, зокрема (рис. 2.3)

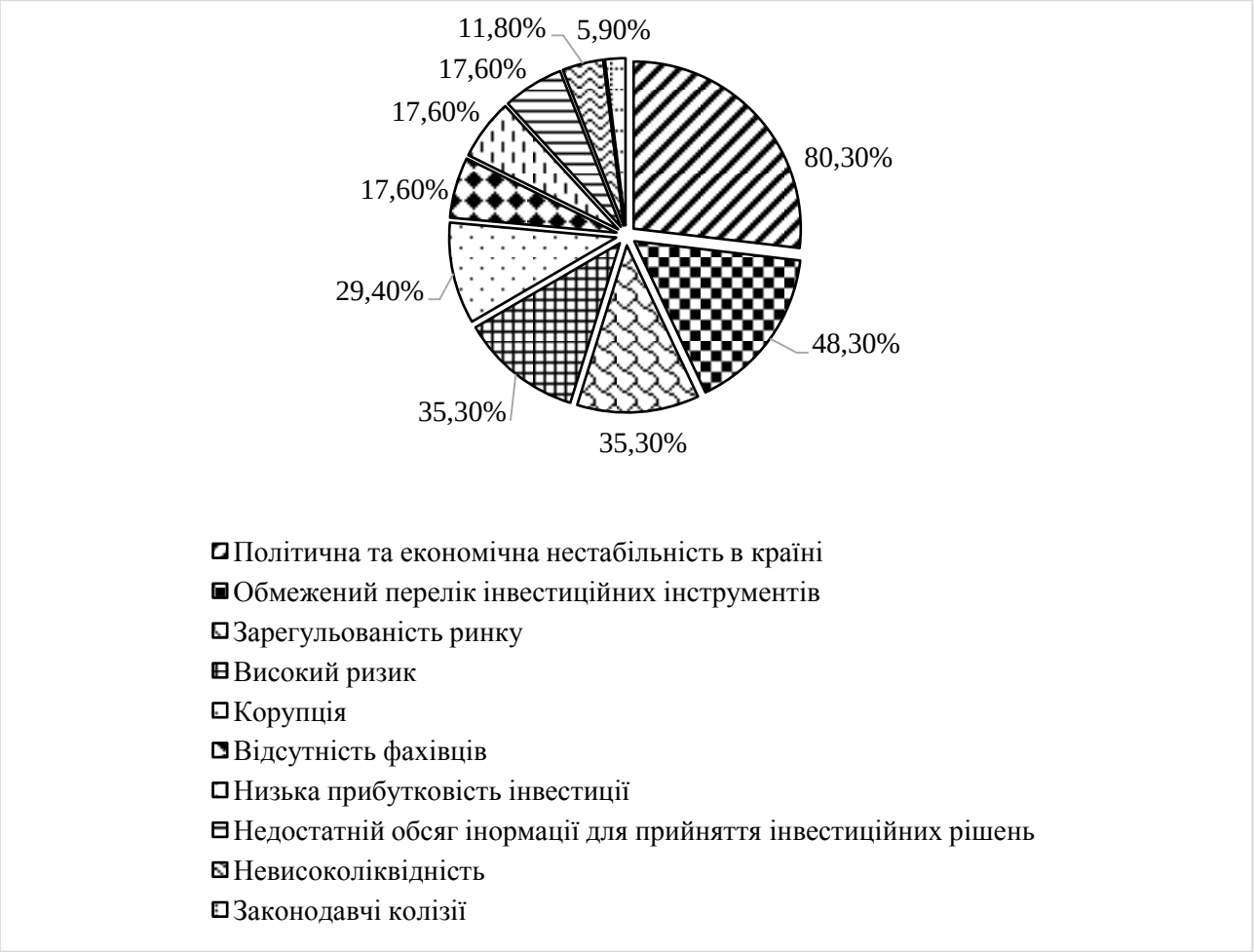

Рис.2.3 Рейтинг факторів, що стримують розвиток інвестиційної діяльності страхових компаній

Джерело: побудовано автором за даними [33]

За даними рисунка, можемо стверджувати, що лідируючим стримуючим фактором розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній виступає політична та економічна нестабільності в держави, особливо актуальним він є й досі у зв'язку з військовими діями, його негативний вплив оцінюється на рівні близько 80% експертів. Друге місце займає обмежений перелік інвестиційних інструментів, в які можуть інвестувати страхові компанії (48,3, % експертів). Третє місце належить двом факторам зарегульованість ринку, та високі ризики. Подолання цих факторів сприятиме підвищенню інвестиційної діяльності страхових компаній, що в свою чергу покращить їх фінансовий стан та фінансових потоків зокрема.

Наступним чинником, що здійснює важливий як негативний так і позитивний вплив на фінансові потоки страховика виступає податкова політика уряду. Відповідно до Податкового кодексу України від 01.01.2015 року зі змінами передбачено введення в дію системи змішаного типу оподаткування страхових компаній, тобто замість застосовування податку на прибуток від іншої діяльності та зі страхових премій запровадили ставку податку із страхових премій (страхових платежів) у розмірі 3% разом зі ставкою податку на прибуток, які надходять від здійснення фінансової, операційної, страхової та іншої діяльності страховика у розмірі 18%. Тобто, якщо минула система оподаткування страхових компаній передбачала відрахування до державного бюджету доходу на рівні 3%, отриманого від здійснення страхової діяльності, то зараз їй притаманний «змішаний» характер, тобто до 3% додали ще відрахування 18% податку на прибуток [35].

Таким чином, чинним законодавством оподатковується два об’єкти: прибуток від здійснення страхової та нестрахової діяльності - ставка 18% і дохід від страхової діяльності, що оподатковується за різними видами ставок:

- 3% за договорами страхування залежно від об’єкта оподаткування;

- 0% за договорами страхування життя в довгостроковому періоді, добровільного медичного страхування, а також недержавного пенсійного забезпечення, а саме страхування додаткової пенсії громадян.

Ці правки, мали на меті припинення використання страхових компаній для забезпечення оптимізації адміністрування податку на прибуток підприємств та в інших фінансових схемах, стимулювати розвиток класичного страхування, та підвищити за рахунок цього наповнення бюджету.

Щодо останнього, то слід звернути увагу, що обсяг надходжень від податку на прибуток страховиків до Зведеного бюджету держави має мінливий характер, хоча й помітним є деяке зростання в останні роки (рис. 2.4).

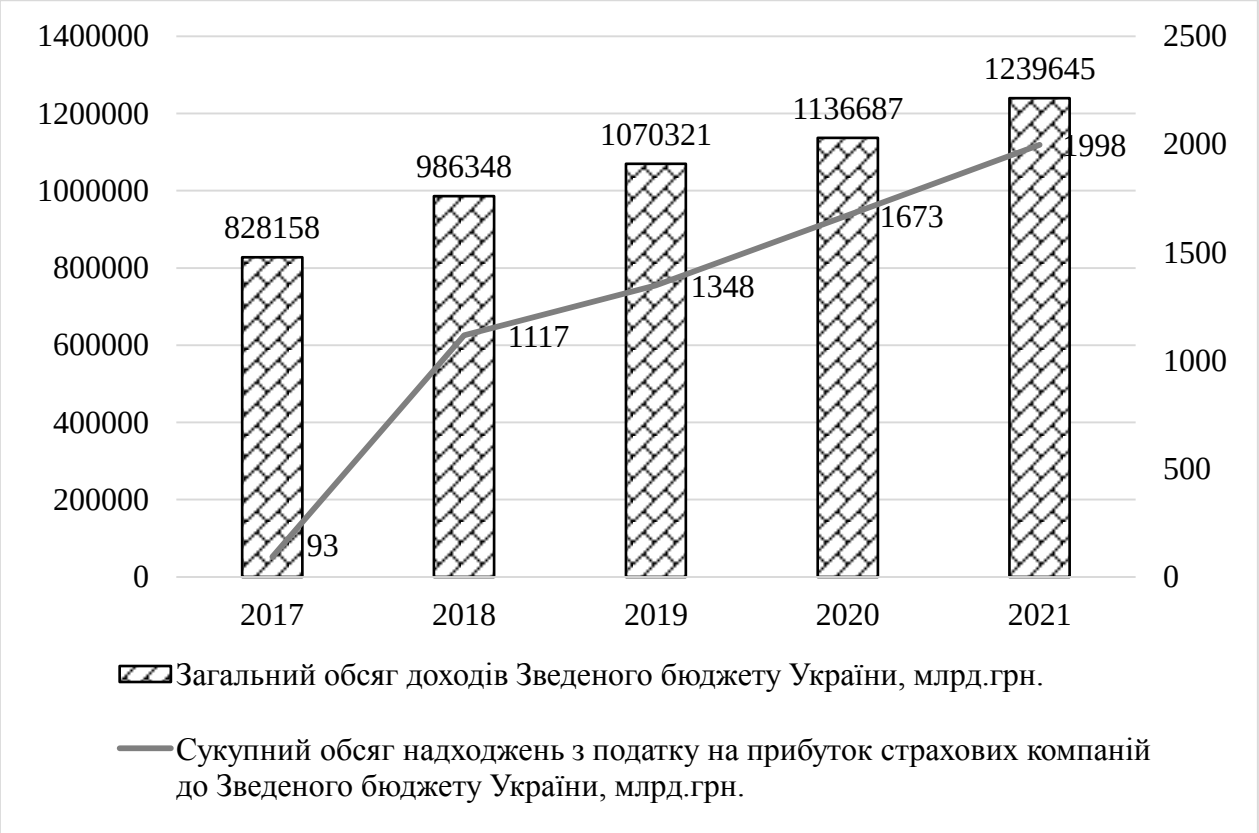

Рис.2.4 Сплачені податкові платежі до Зведеного бюджету України, млрд. грн. протягом 2017-2021 р.

Джерело: побудовано автором за даними [34-38]

За даними рисунка, можемо побачити, що протягом останніх років спостерігається збільшення сукупних активів страховиків та відповідно обсягів сплачених ними податків, з врахуванням того, що їх кількість зменшилась, тому що було визначено більш жорсткіші вимоги законодавчого регулювання для досягнення цілі максимального наближення страхового ринку до міжнародних стандартів. Система оподаткування, що діє в Україні має «змішаний» тип, та містить низку недоліків, а самими страховими компаніями оцінюється несприятливою для здійснення їх діяльності. Тому, страховики, шукає потенційно можливі варіанти ухилення від сплати податків до бюджету, за рахунок зменшення об’єкта оподаткування, через здійснення перестрахування, створення страхових резервів, та інших схем, для того щоб обсяги прибутків були мінімальними або мати можливість ухилятись від сплати податків.

Якщо урядом, буде використовуватись політика підвищення податкового тиску на страховиків, то такі дії обов'язково відображатимуться на фінансових потоках. До прикладу, результатом оподаткування операцій з перестрахування може бути їх значне скорочення, в свою чергу це негативно вплине на формування обсягів валових страхових премій.

До внутрішніх факторів , що впливають на формування фінансових потоків страховика, можна віднести: життєвий цикл страхового бізнесу, тарифна політика, андерайтингова політика, тривалість операційного циклу, менталітет власників і фінансових менеджерів страхової організації.

Так, для дослідження, побудуємо динаміку за розміром власного капіталу – ТОП 10 страхових компаній станом на 01.01.2022 р. Оцінка власного капіталу, виступає у вигляді основного критерію для формування даної вибірки як результуючим показника під час процесу формування фінансового потоку страхової компанії (рис.2.5) [17, с.30].

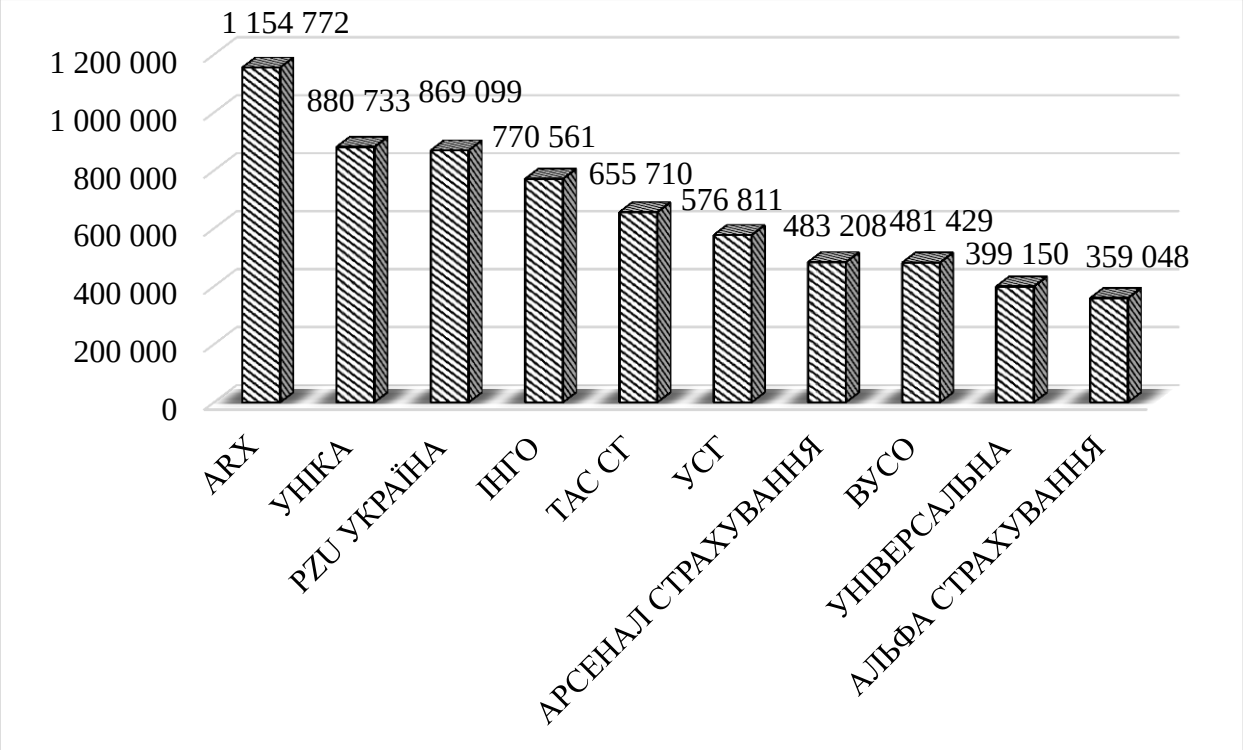

Рис.2.5 Рейтинг страхових компаній за обсягом власного капіталу станом на 31.12.2021 р. (тис. грн)

Джерело: побудовано автором за даними [32]

Можемо побачити, що лідируючі позиції займають такі три компанії як: «ARX», «Уніка», «PZU Україна». Ці компанії, протягом вже багатьох років займають перші місця за різними критеріями, що доводить надійність, стабільність, ефективне управління фінансовими потоками та значної довіри у населення.

У такі важкі часи, на нашу думку важливим є впровадження новітніх технологій в діяльність страховиків для покращення їх продуктивності та збільшення фінансових потоків. Зокрема поширення використання технологічних інновацій (телематики, супутникових технологій). Саме вони стануть ключовим рушієм до автоматизації багатьох бізнес-процесів, до прикладу автоматичне визначення розміру збитку під час страхування автомобіля, тощо. Варто зауважити, результатом таких дій, що також характерно для світового ринку є значне зменшення запитів у допоміжних послугах фахівців та кількості працівників у галузі страхування (рис. 2.6).

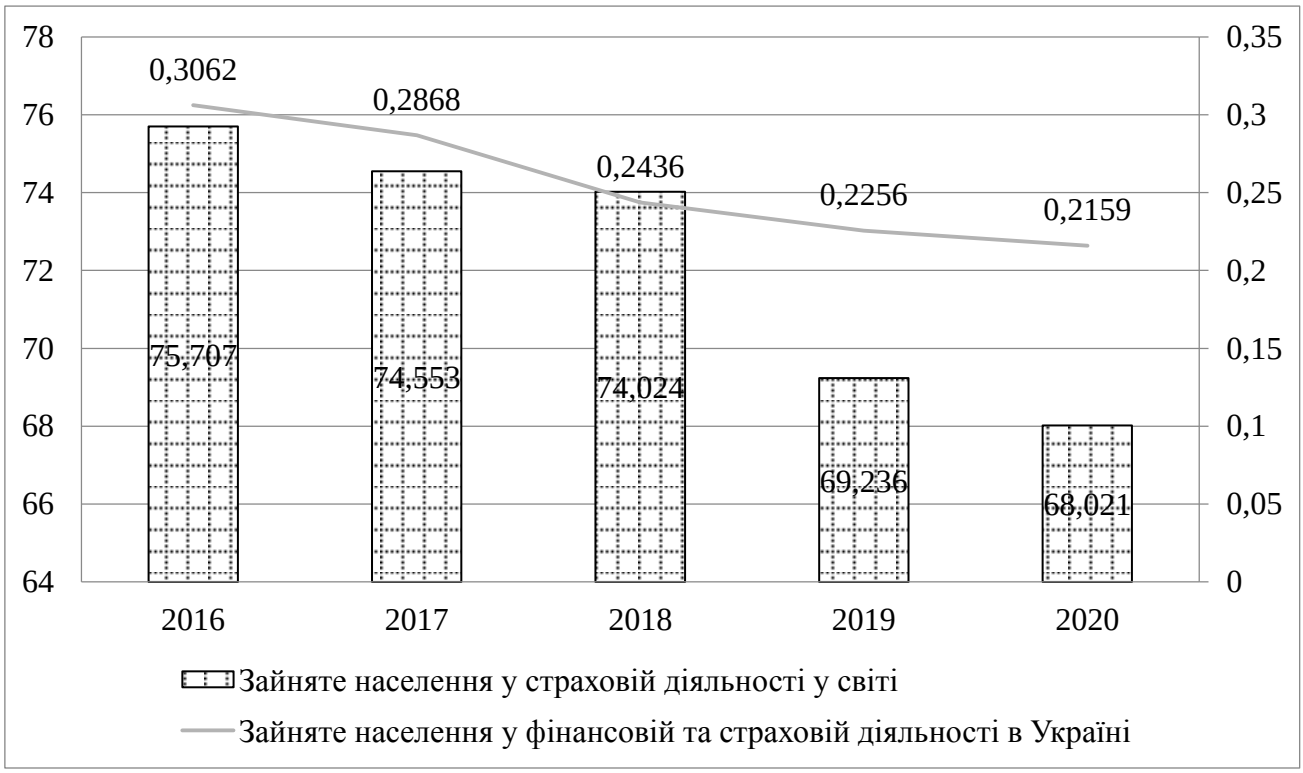

Рис. 2.6 Зайняте населення на страховому ринку в Україні та світі протягом 2016-2020 рр., млн осіб

Джерело: складено автором на основі [13]

За даними рисунка, можемо побачити, що значення показника зайнятості населення у страховій справі протягом останніх років має тенденцію до зниження, тому виникає необхідність переорієнтування страхових експертів на інші допоміжні види діяльності. Так, страховим компаніям буде вигідна взаємна співпраця зі страховими стартапами, адже результатами їх успішної реалізації є трансформація інституційно-організаційної інфраструктури страхового ринку в напрямку впровадження бізнес-платформ, активізація інвестиційної діяльності та збільшення фінансових потоків.

Аналізуючи більш детальніше вплив внутрішніх факторів, то можемо зазначити, якщо що операційний цикл буде коротким, то він сприятиме збільшенню числа оборотів фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, а також підвищення інтенсивності фінансових потоків як позитивного так і від'ємного.

Ще одним внутрішнім фактором, який здійснює вплив на фінансові потоки в часі, це сезонність у наданні деяких видів страхових послуг. Під час здійснення управління фінансовими потоками, досить важливо враховувати цей чинник.

Також не менш важливим є тарифна політика страхової компанії. Необхідно вміти дотримуватись принципів її побудови, які безпосередньо впливають як на позитивний фінансовий потік у формі сукупної суми отриманих страхових внесків так і на негативний через обсяг страхових виплат від здійснення операцій зі страхування, перестрахування й співстрахування.

Досить великого значення у страхуванні відіграє андерайтингова політика. Вона безпосередньо впливає на рівень фінансових потоків через співвідношення та ступінь обґрунтованості «ризику-дохідності», який змінює співвідношення позитивного та від'ємного фінансового потоку

Таким чином, страховику під час управління фінансовими потоками своєї компанії, необхідно постійно здійснювати моніторинг навколишнього середовища та дії його факторів, відслідковувати потенційні ризики, та вживати

певних заходів для досягнення оптимізації фінансових потоків страхової організації та досягнення збалансованості його фінансових ресурсів.

2.2. Оцінка ефективності управління фінансовими потоками страхових компаній

Фінансова міцність страхових компаній залежить від ефективних фінансових стратегій та управління фінансовими потоками. Найбільш оптимальний рух фінансових потоків може забезпечити створення сприятливих умов для розвитку та конкурентоспроможності страхової компанії. Дисбаланс у русі фінансових потоків збільшує ризики для страхових компаній і може підірвати їх здатність виконувати зобов'язання..

Як ми уже досліджували в попередніх пунктах, протягом цих років відбувся значний спад загальної кількості страхових організацій на фінансовому ринку нашої держави, він є найбільшим серед усіх інституцій небанківського фінансового сектора. Зокрема, протягом цього періоду у відсотковому значенні їх кількість зменшилась на 47,3 % [27], тобто майже половина пішли з ринку або за власною ініціативою, або ж через невиконання нормативів встановлених Національним банком України, чи через те що не надавали звіти про свою діяльність Проте, варто зауважити, що незважаючи на негативний вплив від зовнішніх та внутрішніх факторів, їх загальний рівень фінансового потенціалу підвищився, за допомогою збільшенню сукупного обсягу фінансових ресурсів страховика на 6,4% в порівнянні з 2018 роком, це відбулось через, збільшенню обсягів резервів на 38,3 % (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка та структура фінансових ресурсів страхових компаній в Україні у 2018–2021 рр.

Показники	2018		2019		2020		2021	
	млрд.грн	%	млрд.грн	%	млрд.грн	%	млрд.грн	%
Фінансові ресурси	60,4	100	53,3	100	59,1	100	64,2	100
1. Зобов’язання	35,5	58,9	34,5	61,3	38,4	64,5	42,0	65,4

1.1 Залучені кошти	26,6	44,1	28,9	51,3	33,5	56,3	36,9	57,5
у т.ч. страхові резерви	26,0	43,2	28,2	50,0	32,7	54,9	36,0	56,1
1.2 Позикові кошти	8,9	14,8	5,7	10,1	4,9	12,8	5,1	7,9
у т.ч. кредиторська заборгованість	6,9	11,5	4,3	7,7	4,0	6,8	4,3	6,7
2. Власний капітал	24,8	41,1	21,8	38,7	21,1	35,5	22,2	34,6
у т.ч. статутний капітал	10,9	18,1	9,8	17,3	7,8	13,2	7,9	12,3

Джерело: складено і розраховано автором на основі [27]

За даними таблиці, можемо побачити, що у протягом досліджуваних років найбільшу частку у структурі фінансових ресурсів становлять залучені кошти, зокрема у він перебуває в межах від 44,15 до 57,5%, та має тенденцію до зростання. Також досить високою є частка власного капіталу, проте має тенденцію до скорочення, так у 2018 р. рівень був встановлений на 41,1 %, а вже у 2021 р. – 34,6 %, тобто скорочення на 6,5%.

Щодо структури залучених коштів страхових компаній, то найбільшу частку становили страхові резерви, станом на 2021 рік їх обсяг зріс до 56,1 %. Для діяльності таких інституцій як страхові компанії, це є закономірним явищем, тому що укладаючи договори страхування зі страхувальниками отримують страхові премії, які потім акумулюються у формі страхових резервів для забезпечення виплат в разі виникнення потенційних страхових випадків. Протягом останніх років сукупні обсяги валових страхових премій, у розрізі усіх видів страхування збільшився на 12,68% або 6,3 млрд. грн. Зокрема, найбільш динамічним відбулося формування страхових резервів через надходження страхових ресурсів зі сплачених премій від страхування авто на 81,9 % та медичного страхування на 122,1 %.

Також, упродовж 2017-2021 рр. у структурі страхових резервів в Україні переважала частка технічних резервів склала 60,7 % (2021 р.), та 39,3% відповідно частка резервів зі страхування життя [27]. Варто зауважити, що

загалом технічні резерви підвищились на 56,3 %, а страхування життя в свою чергу на 68,9 %.

Надаючи послуги страхувальникам, страховики опосередковують рух своїх фінансових ресурсів на ринку. Підвищення сукупного обсягу страхових премій виступає основним джерелом ресурсів фінансового потоку та сприяє активізації страхової діяльності. В свою чергу, фінансові ресурси у формі страхових резервів, виконують роль основного наповнення інвестицій в економіку, особлива увага належить математичним резервам зі страхування життя. Тому, такі позитивні тенденції стосовно зростання сукупного обсягу страхових резервів страхових компаній, зокрема збільшення технічних резервів за видами ризикового страхування та математичним резервів зі страхування життя, значно впливають на покращення фінансових потоків страхових компаній, що в свою чергу призводить та швидкого зростання страхового ринку України, це сприятиме гарантуванню безпеки, сталості та виконання соціальних гарантії громадян.

Крім залучених коштів, страховики у своєму складі, також можуть мати позикові кошти, вони представлені у вигляді кредиторської заборгованості, довгострокових та короткострокових кредитних коштів банківських установ, а також майбутніх доходів, що створюють формують додаткові можливості для розширення загальної діяльності страховика, покращення фінансових потоків та управління ними, забезпечення ефективності використання власного капіталу та підвищення вартості страхової компанії на ринку (рис. 2.6).

Аналізуючи структуру фінансових ресурсів, страхових компаній частка позикових коштів зменшилась майже вдвічі з 14,8 % до 7,9 %, протягом 2018-2021 років. Найбільшу питому вагу в ній займає поточна кредиторська заборгованість, яка також зменшилась з 11,5 % у 2018 р. до 6,7 % у 2021 р. Така тенденція є позитивною і демонструє можливості страховиків покривати свої заборгованості, які є результатом перерозподілу фінансових ресурсів. Так, частка довгострокових і короткострокових кредитів у 2021 році знизилась до 0,02 % та є досить незначною [27].

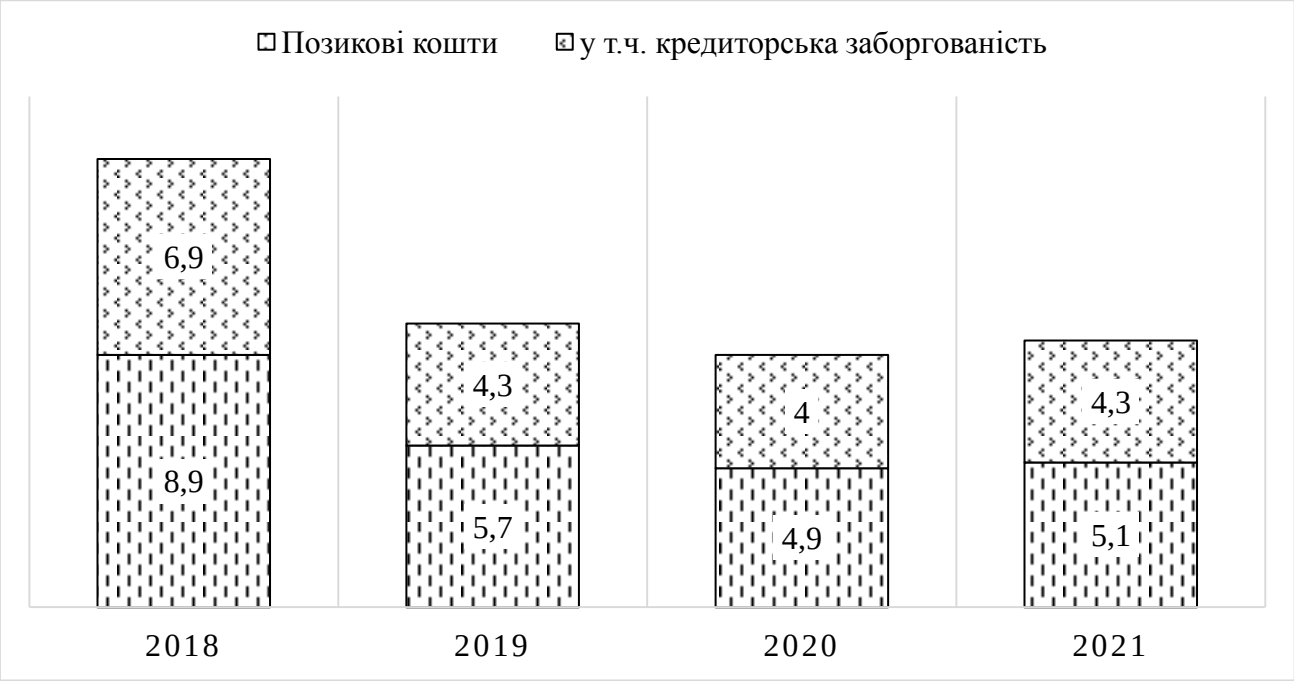

Рис. 2.6 Динаміка позикових коштів страхових компаній протягом 2018-2021 рр., млрд. грн.

Джерело: побудовано автором за даним таблиці 2.1

Ще одним наслідком зменшення кількості страхових компаній, зменшення питомої ваги власного капіталу у структурі фінансових ресурсів на 6,5% станом на кінець 2021 р. Також, це свідчить про зниження ними гарантій виконання взятих на себе зобов'язань. Статутний капітал переважає в структурі власного капіталу, проте йому притаманна спадна тенденція, а саме з 18,1 % у 2018 р. до12,3 % у 2021 р. Розмір статутного капіталу, у переважної більшості страхових компаній перевищує законодавчо встановлений мінімум (табл. 2.1) в середньому приблизно в 1,1 — 1,5 рази, що є позитивним чинником їх діяльності.

Зниження загального рівня статутного капіталу протягом цього періоду викликаний тим, що багато страхових організацій вже досягла законодавчо встановлених нормативів стосовно їх розміру, а інша їх частина вийшла з ринку. Ще одними складовими у структурі фінансових ресурсів страховика є частки нерозподіленого прибутку, а також резервного й додаткового капіталів, які знаходяться в межах 5 – 7 % [27]. Вони додатково підтримують фінансову

стабільність та стійкість страхових компаній, покращують матеріальну й фінансову безпеку, та сприяють їх ефективному розвитку.

Отже, можемо підвести підсумки, що здійснення оцінки управління фінансовими потоками страховика має на меті визначення та обґрунтування досягнення економічного ефекту під час здійснення свої діяльності від використання фінансових ресурсів. Для побудови якісної системи оцінювання ефективності функціонування та формування цих фінансових ресурсів повинно ґрунтуватись на таких принципах як консолідація та агрегування результатів синхронного впровадження кількох страхових продуктів та товарів. Ідея побудови здійснення оцінки управління фінансовими ресурсами страхової компанії опирається від зіставлення між отриманим результатом та понесених фінансових витрат у контексті окремих галузей аналізу та функціонування фінансових потоків.

2.3. Фінансовий потенціал страхової компанії та механізм його формування

На нашу думку, фінансовий потенціал страхової організації, можна трактувати як загальну сукупність наявних та потенційно можливих фінансових ресурсів, що виникають за рахунок ресурсів від внутрішніх та зовнішніх джерел, а також отриманих коштів для гарантування ефективного та прибуткового функціонування страховика, а також з метою досягнення поставлених завдань тактичного та стратегічного характеру стосовно фінансування майбутнього розвитку компанії.

У своєму дослідженні Гавриляк Т. пропонує, виокремити певні три рівні фінансового потенціалу страхової компанії (рис. 2.7)

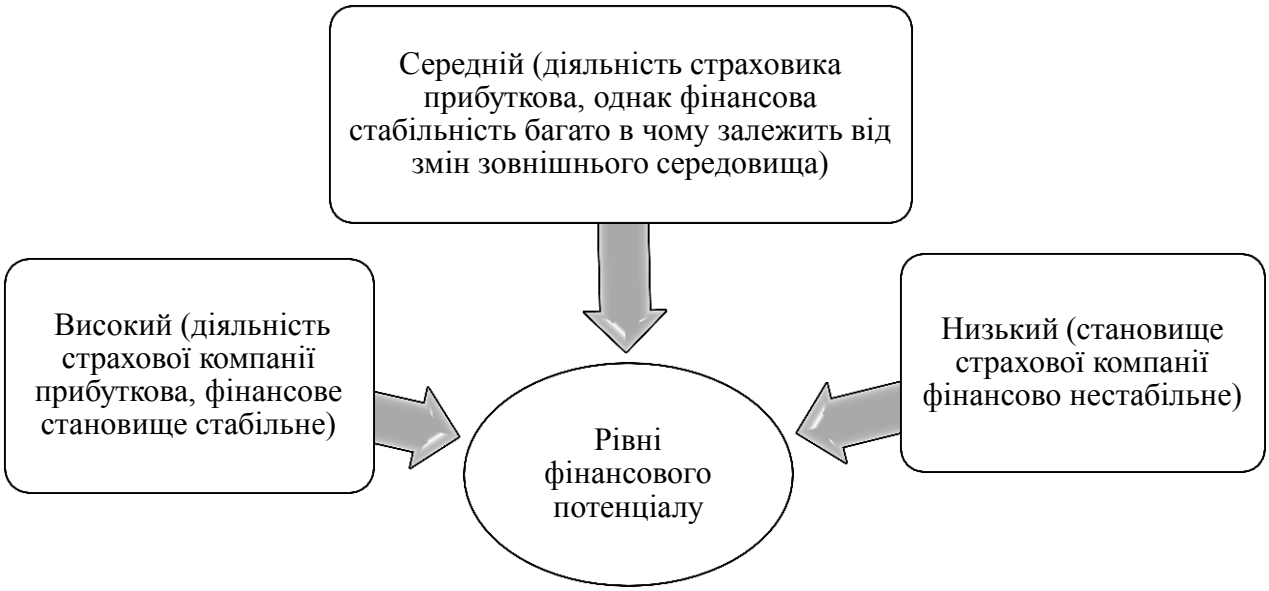

Рис. 2.7 Рівні фінансового потенціалу страховика

Джерело: складено автором на основі [7]

Для розуміння механізму формування фінансового потенціалу страховика, необхідно визначити основні його елементи, найперше потрібно враховувати ключові фактори, які здійснюють безпосередній вплив на цей процес. Так до них можна віднести як зовнішні так і внутрішні чинники, зокрема до перших можемо віднести вплив з боку страхувальників, банківських установ, державою та інституційними інвесторами, до других фінансові взаємовідносини між структурними відділами страхової організації, засновниками, персоналом.

Ефективна взаємодія, сприятиме отриманню конкурентних переваг у порівнянні з іншими компаніями, розширенню клієнтської бази, в свою чергу це допоможе залучити більше додаткових джерел фінансових ресурсів, для формування достатнього обсягу фондів грошових коштів, активізує інвестиційну діяльність страховиків.

Розглядаючи сутність фінансових ресурсів страхової компанії, можемо визначити їх як грошові кошти, що знаходяться в обігу страховика та застосовуються для забезпечення здійснення фінансової, страхової та

інвестиційної діяльності. До основних етапів формування механізму фінансових ресурсів страхової організації можна віднести такі (рис.2.8):

Рис. 2.8 Етапи формування фінансових ресурсів страховика

Джерело: складено автором на основі [30]

Слід зауважити, що на п'ятому етапі створення фінансових ресурсів страхової компанії отримання прибутку насамперед залежить від дієвої та ефективної тарифної політики.

Їм притаманні такі характерні особливості як:

- виступають у формі матеріального вираження страхових відносин, які гарантують страховики носять лише грошовий характер;

- позикові та залучені кошти, є формою взятих на себе зобов’язань страховика, а саме в певному обсязі створених страхових резервів зовнішньої заборгованості перед перестрахувальниками, страхувальниками та іншими кредиторами;

- до їх структури належать власний капітал та зобов’язання;

- виступає джерелом та складовим елементом інвестиційної діяльності, доходу (прибутку) та інвестиційного потенціалу страховика;

- основним джерелом формування фінансових ресурсів виступає власний капітал, залучені та позикові кошти;

- використовуються для забезпечення здійснення різних видів діяльності, отримання прибутку та підтримання достатнього рівня платоспроможності та фінансової стійкості страхової компанії;

- це пасиви, що виражені у фінансових активах;

- характеризують фінансово-економічні відносини, що виникають у процесі формування, використання та нагромадження фінансового потенціалу страховика [24]

Кругообіг фінансових ресурсів страхової компанії включає усі страхові та інвестиційні операції, а кошти, що перебувають в обігу визначаються як фінансовий потенціал страхової компанії. Виконати взяті на себе зобов'язання перед страховиками можливий за рахунок фінансових ресурсів, також за їх допомогою можна покращити власний фінансовий стан, стабілізувати свою діяльність, підвищити ефективність фінансових потоків, зменшити рівень інфляційного тиску та сформувати пропозицію на менш прибуткові види страхових послуг.

Отже, провівши та оцінивши ефективність формування фінансових потоків та фінансового потенціалу страховика, можемо зробити висновок, що фінансовий потенціал є одним із ключових чинників, що характеризує успішність діяльності як на рівні окремої страхової компанії, так страхового ринку України загалом, тому що від нього безпосередньо залежать стабільність, стійкість, конкурентоспроможність та інвестиційна привабливість національного страхового ринку. Необхідність в розробці механізму управління фінансовими потоками страхових компаній супроводжується необхідною умовою ефективного розвитку страховика. Така властивість, як гнучкість, що належить фінансовому потенціалу страхових компаній характеризується раціональним використанням усіх видів ресурсів в умовах нестабільного внутрішнього і зовнішнього середовища. В наступних дослідження, доцільним

буде розглянути міжнародний досвід управління фінансовими потоками страхових компаній та основних напрямків вдосконалення цього процесу.

РОЗДІЛ 3.
ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

3.1 Міжнародний досвід управління фінансовими потоками страхових компаній

Розвиток економіки держави, тісно пов'язаний з процесами інтеграції в європейське та глобальне співтовариство, формує всі необхідні умови для детального ознайомлення, вивчення та застосування зарубіжного досвіду формування та використання фінансових ресурсів страхових компаній України. На сучасному етапі розвитку, необхідною умовою успішного розвитку страхових компаній та здійснення ефективної зовнішньоекономічної діяльності є залучення зарубіжного досвіду управління його фінансовими потоками та якісного формування фінансових ресурсів. Тому для, здійснення успішного процесу інтегрування національного страхового бізнесу до світового, потрібно чітко окреслити характерні особливості формування та використання фінансових потоків зарубіжних страхових компаній [4].

Європейський ринок страхування, можемо визначити як складну систему активної взаємодії національних та регіональних страхових ринків, яким характерні такі особливості:

1) впровадження новелізації традиційних видів та форм страхових послуг для розробки нових та удосконалення діючих страхових полісів, які надватимуть можливість покриття таких постійно зростаючих ризиків, як: військові, що особливо актуально для нашої країни, політичні (тероризм), катастрофічні, інформаційні та інші;

2) активна модернізація діяльності страхової компанії та все більше упровадження новітніх ІТ-технологій у свою роботу страховиків та страхових посередників:

- автоматизація системи управління бізнес-процесами;

- для зменшення вартості операційних витрат, використання технологій аутсорсингу;

- здійснення диверсифікації системи реалізації страхових полісів.

3) покращення рівня культури споживання страхових послуг, такі зміни викликають зростання вимог та запитів страхувальників до отриманих страхових продуктів та послуг, що в свою чергу сприяє покращенню їх якості;

4) зміна настроїв громадян та зростання інтересу до накопичувальних товарів страхування життя;

5) процес уніфікації та стандартизації страхової діяльності опираючись на принципи International Association of Insurance Supervisors, дотримання рекомендацій Solvency II та положень Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Досліджуючи світовий досвід управління фінансовими потоками організацій зокрема французьких, німецьких та англійських страхових компаній, можемо виокремити чотири ключових факторів впливу на створення та управління структурою фінансових ресурсів страховика:

– фінансова гнучкість;

– податкова політика;

– ризиковість;

– управлінський консерватизм [22]

Водночас найвпливовішим фактором виступає планування. Адже, саме цей процес допомагає ефективному формуванню та використанню фінансових ресурсів компанії. Для нашої країни, як і для багатьох інших планування стало швидко та активно замінюватись прогнозуванням, який реалізується за допомогою встановлення основних показників-орієнтирів, які мають необов’язковий характер виконання. Також, водночас використовується індикативне планування. Його сутність визначається в необов’язкових для організації рекомендаціях, а також визначених, направлених й взаємозв’язаних методів та інструментів непрямого впливу, зокрема чинних норм і нормативів, податків і податкових пільг, здійснення бюджетних асигнувань і дотацій,

кредитування й надання кредитних пільг, визначення цін, квот, отримання ліцензій, цінних паперів тощо [20, с. 41].

Проте, варто зауважити, що на прикладі досвіду зарубіжних країн методика взаємозаміни планування прогнозуванням, можливе лише якщо в країні успішно функціонує економіка, а її сукупний економічний стан та розвиток є стабільним. В іншому випадку, якщо економіка країни перебуває в кризовому становищі, то вийти з неї можливо завдяки застосуванню процесу планування [23]. Підтвердженням цього є позитивний досвід таких розвинутих країн як: Південна Корея, держави Латинської Америки, Тайвань, Таїланд, та інші. До прикладу, робота страхових компаній таких європейських країн як Англія, Німеччина та Франція демонструє, що безперервний облік, нагляд і якісний контроль за діяльністю компаній мають бути систематичними протягом усього року, завдяки цьому фінансові потоки будуть максимально ефективно використовуватись. Також, варто відзначити, якщо економічні показники не будуть відповідати нормам, то їх об’єктивна основа втрачається, а отже вони перестають бути управлінськими важелями. Тому тільки належний відповідний контроль над річною звітністю дасть можливість проаналізувати та виправити помилки, які спостерігались протягом поточного року.

Можемо порівняти особливості моделей управління фінансовими потоками в таблиці 3.1

Таблиця 3.1

Порівняльна характеристика моделей управління фінансами компанії

Характеристика моделі	**Англо-американська модель**	**Німецька модель**	**Японська модель**
Система соціальних інтересів	Особиста свобода вибору	Соціальна взаємодія та згода	Взаємодія та довіра
Ключовий спосіб фінансування	Фондовий ринок	Банки	Банки
Загальна вартість капіталу	Висока	Середня	Низька
Структура та склад акціонерного капіталу	Дисперсна	Істотно зібрана	Зібрана

Ринок капіталу	Високо ліквідний	Ліквідний	Низьколіквідний

Джерело: побудовано автором за даними [25]

Сутність концепцій управління фінансовими потоками в істотному значенні визначається характерними особливостями моделей управління компанією в цілому. Так основні риси характерні для першої моделі є цілеспрямованість на максимізацію загальної вартості для акціонерів (maximize shareholder value), подрібненість власності між багатьма акціонерами (найперше, зовнішніх), спрямованість на фондовий ринок як ключового джерела зовнішніх фінансових ресурсів. Через те, що у досліджуваній моделі досить велика частина капіталу належить зовнішнім суб'єктам по відношенню до організації, така модель ще носить назву аутсайдерською [44, с. 90]

Якщо порівнювати наступні дві моделі, то без врахування деяких відмінностей в управлінні, зміст здійснення фінансових рішень має багато спільних ознак. Ґрунтуються вони на двох фінансових системах, умовно їм можна дати назви «ринкова» і «пов'язана». Відмінності базуються у таких ознаках: ключових джерелах фінансових ресурсів; метою управління; ступенем захисту прав власників; рівнем концентрації власності; методами контролю та нагляду за діяльністю [42, с. 161].

Також варто підкреслити, що зважаючи на багато особливостей, охарактеризованих визе моделей управління фінансовими потокам зарубіжних компанії, їх застосування у національних організаціях є недоцільним, це пояснюється тим, що у більшості страхових компаній коливання значення показника страхових виплат по відношенню до страхових премій є досить суттєвим, тому це фактично унеможливлює використання даних моделей на практиці.

Ще однією причиною, є те що основою функціонування багатьох зарубіжних моделей виступають високоліквідні цінні папери, які в Україні, на жаль, майже відсутні. На фондовому ринку України наявний лише невеликий обсяг цінних паперів, які ми змогли б віднести до поточних фінансових інвестицій. Також, вагомий вплив на управління фінансовими потоками

страхових компаній багатьох країн, є визначене чинним законодавством обмеження, стосовно вкладення коштів, що перебувають в страхових резервах. Щодо цього, досить цікавим є досвід Німеччини, відповідно до нього страхова компанія може передавати право управління усіма видами своїх резервів у повному обсязі комерційному банку, отримуючи взамін можливість поповнення свого готівкового рахунку в будь-який момент часу у визначених межах страхових лімітів. Проте, такий досвід, у національній практиці, застосовувати навіть не намагались.

Таким чином, можемо підвести підсумки, зарубіжний досвід управління та оцінки фінансовими потоками страхових компаній підприємства має значні переваги у порівнянні з традиційними підходами аналізу ефективності діяльності страховиків на основі значень показників прибутковості та рентабельності в галузі статистики аналізу й динамічності страхових грошових потоків. Використання світового досвіду, доводить необхідність максимального використання таких джерел створення фінансових ресурсів підприємств, як накопичення населення, позики під власний капітал, що дасть змогу залучити додаткові кошти, покращити інвестиційну діяльність страховика, та забезпечити ефективний його розвиток.

3.2 Рекомендації щодо вдосконалення управління фінансовими потоками страхових компаній

Одним з основних завдання страховиків є розробка механізму успішного управління фінансовими потоками страхових компаній, що виступає ефективним напрямком формування надійної фінансової стратегії. За його допомогою можна точніше визначити необхідне фінансове забезпечення для виконання завдань, передбачених корпоративними стратегіями страховиків.

В свою чергу, створенням сприятливих умов функціонування страховиків, забезпечення їх фінансово стабільного, стійкого й платоспроможного стану та розвитку займається державний уряд. Це є

стратегічною метою Національного банку в сфері страхування, а також він сприяє гарантуванню належного захисту прав споживачів й реалізації страхові послуги та товарів, які відповідатимуть потребам населення й економіки в цілому, за допомогою здійснення таких заходів (рис.3.2).

Рис.3.2. Напрямки підвищення ефективності діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України

Джерело: [50]

Для покращення страхової діяльності, Національний банк України, враховує ключові вимоги чинного законодавства ЄС, які наша держава повинна виконувати відповідно до Угоди про асоціацію із ЄС та ключовими принципами Міжнародної асоціації органів страхового нагляду (IAIS). Також реалізується ряд заходів для набуття членства в Міжнародній асоціації органів страхового нагляду (IAIS), на даний час, її членами виступають150 країн світу.

Розглянемо, підхід запропонованим Бланком І., на його думку шляхом оптимізації фінансових потоків страховика може бути процес максимізації чистого грошового потоку [18]. Проте, досягнення синхронності та балансування грошових потоків викликає наближення показника чистого

грошового потоку до нульового рівня. Тому автоматично, можна встановити, що максимізація чистого грошового потоку стає неможливою.

Найвищий рівень ефективності страхової діяльності, що оптимізується, можливий при досягненні нормативного рівня страхового запасу, який має гарантуватись чистим грошовим потоком, який виступає інструментом зміни залишків фінансових ресурсів страховика.

Тому, виникає необхідність у розробці такого механізму оптимізації, який дає можливість максимально забезпечити реалізацію такої рівності. На рисунку 3.3 схематично зобразимо ключові шляхи оптимізації фінансових потоків страхової компанії:

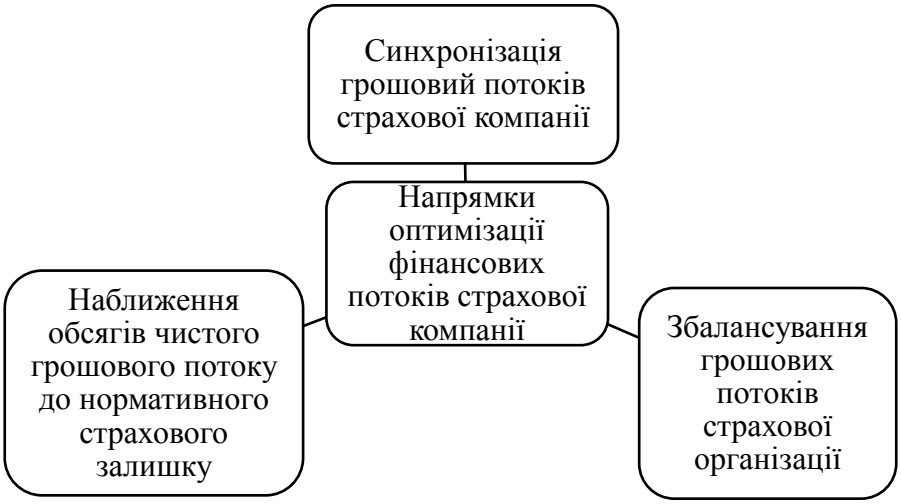

Рис.3.3 Напрямки оптимізації фінансових потоків страхової компанії

Джерело: побудовано автором за даними [10].

Сам процес оптимізації фінансових потоків, має на меті здійснення процесу вибору найкращих форм ефективності здійснення організації фінансових потоків у страховій компанії з обов'язковим врахуванням особливих умов та характеристик ведення діяльності [12].

Цікавою є думка, ще одного західного економіста Дж. К. Ван Хорна, під час розкриття сутності механізму управління фінансовими потоками страхової органзації, він підкреслює важливу роль внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів, що викликає необхідність під час стратегічного процесу

управління компанією використання науково визначених методичних підходів до прогнозування майбутньої суми від сплачених платежів [6, с.102]. Такий прогноз, є можливим лише за виконання умови деталізації попереднього дослідження страхового ринку, аналізу попиту на різні види страхових товарів та послуг, а також виявлення усіх чинників, що можуть впливати на їх розвиток.

За допомогою отриманої інформації протягом звітних періодів за видами страхових товарів та основними каналами реалізації можна спланувати майбутній «портфель платежів». На його думку, процес планування надходжень ресурсів від здійснення страхової діяльності, виступає одним з важливих завдань під час процесу управління фінансовими ресурсами страховика. Далі, опираючись від можливостей окремої страхової компанії розробляти власний бюджет. Водночас, під час створення фінансових ресурсів, потрібно враховувати, що між рівнем фінансової стійкості страхової компанії і сукупним обсягом сплачених страхових платежів не завжди виконується пряма взаємозалежність.

Також, для покращення управління фінансовими потоками страховика, необхідно здійснити якісну оцінку показника рівня його платоспроможності, за допомогою оцінки вартості активів та резервів. В свою чергу, активи, що необхідні для покриття резервів мають бути високоліквідними та якісними, що надасть можливість повного та вчасного гарантування страхових виплат страхувальникам. Наступне впровадження Міжнародних стандартів фінансової світності (МСФЗ) та проведення якісного аудиту сприятиме відповідному відображенню справедливої вартості активів страхової компанії. Також, доцільним є оновлення стрес-тестування фінансової стійкості страхових організацій, на основі МСФЗ [17].

Наступним кроком, виступає вдосконалення основних підходів до оцінювання резервів страховика, а саме обов’язкових. Операції по розрахунку обсягу технічних резервів, повинен бути чітко визначеним для окремого виду ризиків та містити в собі суми розрахунків розміру премій і виплат та сукупної

маржі ризику попередніх періодів. Також, дії страхової компанії, а саме в частині порядку розробки та реалізації плану відновлення належного рівня платоспроможності, в разі недотримання ним відповідних вимог до платоспроможності обов'язково повинні бути визначеними [12].

Враховуючи, достатній перелік нормативно-правових актів, у сфері регулювання фінансової стійкості страхових компаній та тих, що перебувають на стадії розробки, доцільно також наголосити на необхідності вдосконалення підзаконних актів, що регулюють методику та основні умови здійснення тестів раннього попередження. Так, як інструменти регулювання превентивного та діагностичного характеру мають демонструвати дієві результати, необхідно розглянути підходи до стрес-тестування страховиків із обов'язковим врахуванням вимог міжнародних стандартів. Базуючись на розрахунках стандартизованої моделі, можемо отримати не завжди надійні висновки, а саме специфічні особливості окремого страховика безпосередньо впливають на кінцеві результати. На нашу думку, варто в систему аналізу раннього попередження включати не тільки кількісні, але й також якісні індикатори впливу на фінансову стійкість страховиків, зокрема: претензії споживачів/посередників, зміни стратегічних завдань, відсутність співробітництва органами у сфері нагляду та контролю, особлива уразливість до змін у діючому законодавстві. В свою чергу, виникає необхідність у зміні спектру уваги наглядових органам потрібно на оцінку якості та ефективності системи управління фінансовою стійкістю та потоками страхової компанії, за допомогою побудови допоміжних систем ризик-менеджменту. До прикладу, основні показники фінансової стійкості страховика перебувають на критичному рівні, наглядовий регулятор може вимагати від нього пояснюючий детальний звіт про причини та чинники, що викликали критичну ситуації, та плану подальших дій у напрямку підвищення фінансової стійкості, а також на основі отриманих даних приймати рішення подальших заходів застосування впливу на компанію.

Таким чином, запропоновані рекомендації стосовно підвищення вимог до фінансової стійкості страхових організацій, у контексті потенційної платоспроможності, вдосконалення методів визначення страхових резервів допоможуть підвищенню ефективності управління фінансовими потоками, мінімізації ризиками страхової діяльності, гарантування повного та вчасного здійснення виплат страхувальникам та кредиторам страховиками у відповідності до взятих на себе зобов'язань, підвищенню рівня довіри населення та ще більш глибшого проникнення страхових послуг на ринок фінансових послуг, та майбутній розвиток національного ринку страхування в цілому.

3.3 Перспективи розвитку управління фінансовими потоками страхових компаній

На сучасному етапі розвитку нашої держави, кризові явища, що виникають у фінансовому та реальному секторі економіки, здійснюють негативний вплив на ведення підприємницької діяльності, результатом якого стає погіршення фінансової стабільності бізнес одиниць. Особливим викликом ця ситуація є страхових компаній, які для забезпечення свого функціонування використовують фінансові ресурси страхувальників, які вони отримують на довгостроковій основі або кошти за ризиковими видами страхування.

Позитивний фінансовий результат можливий лиш при здійсненні ефективної організації управління фінансовими потоками та й фінансової діяльності страхової компанії в цілому. Політична нестабільність, військові дії, погіршення фінансового стану населення та інші фактори викликали на ринку страхування виникнення суттєвих проблем пов'язаних з управлінням страховими організаціями, навіть з іноземним капіталом. Тому, враховуючи такі умови, страховикам необхідно розробити нову сучасну концепцію механізму управління фінансовою діяльністю, яка буде направлення на досягнення стабільності, максимізації прибутків, покращення процесу

управління фінансовими потоками та мінімізації проявів кризових явищ у діяльності компанії.

До основних проблем, що виникають під час управління фінансовими потоками страховика, можемо віднести[46]:

- недотримання розмежування управління фінансовими потоками в контексті операційної, фінансової та інвестиційної діяльності страхової компанії;

- недостатній рівень впровадження новітніх інформаційних технологій в процесах управління фінансовими потоками;

- при реалізації страхових інвестицій, відбувається недотримання пропорцій розподілу грошових коштів;

- порушення принципу гнучкості планування фінансових потоків;

- наявність помилок в обліковій документації страховика;

- відсутність чітко розробленої методики складання фінансових планів;

- низька ефективність застосовування грошових ресурсів у процесі здійснення компанією ЗЕД.

Аналізуючи вищезазначене, керівники під час управління фінансовими потоками своєї компанії, мають приділяти особливу увагу цим проблемам та вживати додаткових заходів для їх попередження та максимально швидкого вирішення.

Між процесом управління фінансовими потоками та ліквідністю страхової компанії наявна пряма взаємозалежність. Ліквідність страховика можна визначити як здатність компанії до розрахунків за своїми взятими терміновими страховими та нестраховими зобов'язаннями, за допомогою наявних грошових ресурсів та їх еквівалентів в максимально швидкому періоді [9, с. 2].

Ключовим перспективним напрямком підвищення розвитку діяльності страхових компаній виступає державне регулювання, воно сприятиме покращенню ефективності управління фінансових потоків та стане результатом зменшення кількості проблемних питань страховика, а також допоможе виходу

з кризи ринку страхування. Варто підкреслити, що у державного уряду наявний достатній фінансовий інструментарій, який позитивно може вплинути на розвиток страхового ринку держави та допоможе оздоровленню страхового бізнесу в напрямку зменшення кризових проявів, завдяки підвищенню якості ефективності менеджменту.

Щоб покращити інноваційну діяльність національних страховиків, необхідно розробити та впровадити сучасні страхові продукти, за допомогою інтернет-сайтів страхових компаній, це в свою чергу викликає необхідність в контролю роботи працівників за рахунок використання інформаційних програмних товарів. Також, через те, що переважна більшість страховиків має незадовільний фінансовий стан, потрібно впроваджувати політику антикризового управління, до таких основних інструментів можна віднести:

- зменшення витрат, зокрема зменшення витрат на збут та адміністративних, а також постійна оцінка їх ефективності;

- збільшення рівня доходів, можливе через зниження норм ризику під час реалізації інвестиційної діяльності, для суттєвого підвищення обсягів доходів від інвестування;

- збільшення обсягів власного капіталу, за допомого отримання чистого прибутку та стимулювання акціонерів щодо здійснення інвестиційних вкладень.

Якщо, стабілізувати фінансовий стан, є неможливим, то це призведе до глибокої фінансової кризи страхової організації з наступною її ліквідацією в майбутньому періоді, тому потрібно протидіяти, за допомогою розробки комплексу санаційних заходів.

Ще однією перспективою розвитку механізму управління фінансовими потоками страховика можливий на основі інформаційно-аналітичного та організаційного забезпечення контролінгової функції. Підсистемою контролінгу фінансових потоків страхових організацій виступає регулююча підсистема, яка є координуючою у взаємозв’язках між створенням інформаційної бази, аналізом, обліком, процесом плануванням та внутрішнім їх

контролем. Така взаємодія гарантує орієнтованість контрольних дій на найбільш ключових та результативних заходів, сприятиме своєчасно виявляти нераціональне співвідношення між джерелами формування фінансових ресурсів та шляхами їх використання, у контексті підтримки стійкості, стабільності та ліквідності діяльності страховиків. Така підсистема є складовим елементом фінансового контролінгу страхової організації та має на меті аналітичний аналіз і досягнення балансу її фінансових потоків з врахуванням всіх видів діяльності.

Оптимізація в управлінні фінансовими потоками стосується не тільки вартісних індикаторів, а й безпосередньо самих бізнес-процесів. До можливих проблем під час процесу реалізації послуг та товарів можна віднести неузгодженість технологій у сфері продажів і основних складових страхового товару, неефективна взаємодія між працівниками, їх перенавантаження, помилки в аналізованих даних чи втрати інформації. В залежності від проблем, що виникли для їх вирішення використовують різні методи оптимізації бізнес-процесів: “виключення (зниження рівнів процесу, ліквідація перепон, скорочення шляхів), спрощення (мінімізування складності), зменшення комплексності структури товару, поділ праці), гарантування взаємодії (організаційних одиниць, фахівців), стандартизація (етапів, технологій, продуктів, методів), скорочення (місць створення витрат, кількості та часу подій, виробничих витрат), прискорення (паралельний інжиніринг, симуляція, автоматизація), зміна (методів роботи та відповідно технології, розташування, порядку обробки), включення та виділення (потрібних процесів, етапів, документації)” [16, с. 34].

Варто зауважити, що досягнення оптимізації бізнес-процесів, зниження витрат і покращення відносин у страхуванні можливо досягти за допомогою за застосування цифрових технологій. До прикладу, технології Insur-Tech допомагають вдосконалити та повністю змінити побудову бізнес-моделі та методів комунікацій, зокрема й з клієнтами. Очевидно, що в таких складних умовах, саме цифровізація виступає невід'ємною складовою частиною досвіду клієнтів. Завдяки, даній технології потреби страхувальників, стосовно

страхового захисту, можна, легко та швидко задовольнити у будь-який час та в будь-якому місці [48].

Також важливим, є впровадження технологій для аналізу великих даних, які застосовуються для виконання орієнтованого на клієнта контент-маркетингу та створення унікальних страхових пропозицій. В свою чергу, цифрова гнучкість страховиків є досить значимою для виконання процесу якісного прогнозування та ефективного реагування на зміну можливостей, взаємовідносин зі страхувальниками, ринкових можливостей та потенційних ризиків.

Отже, загальноекономічна ситуація, яка склалась у світі визначає головні аспекти та перспективи розвитку міжнародного й регіональних ринків страхування, а також основних аспектів менеджменту в управлінні фінансовими потоками страхових компаній. Насамперед, країнам, що розвиваються, притаманна більш інтенсивна еволюція ринку страхування, за рахунок зростання попиту на страхові послуги, економічного зростання, підвищення страхової грамотності та зацікавленості у страховому захисті населення.

Наступним, є зменшення питомої частки комерційного страхування, це було результатом скорочення загальних обсягів світової торгівлі, що здійснює вплив на такі види страхування як морське й кредитне; зниження рівня відсоткових ставок за інструментами інвестиційного типу, що відкликається у рентабельності та скороченні обсягів страхових резервів; зростання ролі кібер-страхування, так як останнім часом посилились кібератаки не лише на державні установи, а і на приватний сектор; створення екосистеми страхових послуг різних видів.

Щодо європейського ринку страхування, то йому притаманні такі особливості: постійне оновлення традиційних форм і видів послуг страхування; удосконалення страхової діяльності й запровадження новітніх ІТ-технологій у роботу страхових компаній та посередників; підвищення рівня культури у сфері споживання страхових послуг, що стимулює формування зростання вимог і

запитів страхувальників, що сприяє покращенню їх якості; зміна пріоритетів громадян до підвищення зацікавленості до накопичувальних товарів страхування життя, що збільшує обсяг позитивного фінансового потоку [15].

Таким чином, можемо зробити висновок, що управління фінансовими потоками страхової компанії на сучасному етапі розвитку в умовах швидких хаотичних змін, мінливості середовища, зростання усіх видів ризиків має ґрунтуватися на методах стратегічного менеджменту, особливістю якого є спрямованість на довгострокову ефективність, творчого ситуаційного підходу у розробці рішень управління, швидкого реагування на зміни та виникнення ризиків. Впровадження сучасних технологій, як InsurTech у діяльність страховика розширює можливості стратегічного управління фінансовими потоками та гарантує довгострокову стійкість бізнесу. Використання світового досвіду, має бути досить детально проаналізованим, з врахуванням усіх особливостей, щоб уникнути прийняття неправильних управлінських рішень. Ефективна оцінка фінансових потоків страхової компанії є гарантуванням її стабільності, стійкості та розвитку. Для українського страхового бізнесу, в умовах не лише карантину а й війни, потрібно швидко реагувати на ризики та можливі загрози фінансовій діяльності, для того щоб продовжувати займати конкурентні позиції та отримання прибутку.

ВИСНОВКИ

Таким чином, на основі вивчення особливостей управління фінансовими потоками страхових компаній можна підвести наступні підсумки:

1. Відштовхуючись від проведеного дослідження сутності фінансових потоків, можемо узагальнити та запропонувати таке його трактування, «фінансовий потік» страхових компаній виступає сформованою за деякий час зміною сукупного обсягу фінансових ресурсів отриманих від здійснення усіх видів діяльності, цей процес є постійним або відбувається з певною періодичністю, забезпечуючи при цьому безперервний кругообіг капіталу. Таке визначене, є можливим для застосовування як на макро-, так і на мікрорівні.

Щодо класифікації, фінансових потоків, то відповідно до різних підходів в залежності від напрямку руху фінансові потоки діляться на дві групи: вхідні та вихідні потоки. Так, до потоків, що виникають через надходження фінансових ресурсів, відносять до першої групи, якщо процес оборотний, то їх відносять до другої групи. За іншою класифікаційною ознакою, зокрема залежно від сфери обігу вчений розділяє фінансові потоки на внутрішні та зовнішні. На нашу думку, потрібно ввести додатковими критеріями, притаманні для страхування, які повністю розкривають всі особливості формування та функціонування. Так до класифікаційних ознак можна віднести: сфера діяльності, рівень охоплення, часовий характер, доступність для відповідної групи стейкхолдерів, абсолютний вимір.

2. Аналіз методичних підходів у практичному досвіді, дозволяє чітко визначити комплексно впорядковані дії та операції під час процесу формування, руху та перерозподілу страхових фінансових потоків, як і в свою чергу обов’язково мають бути підпорядковані загальній та фінансовій стратегіям страхової компанії, а також включати взаємопов’язані підсистеми аналізу, прогнозування, планування та контролінгу фінансових потоків,

основною метою яких є підтримання належної стійкості й платоспроможності для підвищення її ринкової вартості.

3. Регулювання фінансових потокові страховика відносять до одного з ключових методів механізму державного регулювання, який включає комплекс методів та інструментів, які допомагають забезпечити регулювання й контроль за страховою діяльністю, а також гарантувати відповідний захист прав та інтересів його суб'єктів.

4. Від зовнішніх та внутрішніх чинників, залежить розвиток суб'єктів цього ринку, якість надання страхових послуг на цьому ринку, майбутня норма прибутку від страховиків. основні та інвестиційні операції, можливість залучення фінансових ресурсів та інвестування їх у прибуткові активи тощо.

Так, до основних зовнішніх факторів, відносять: політична та економічна нестабільність; недосконаліть нормативно правового законодавства у галузі страхування; здійснення недостатнього рівня державного нагляду, регулювання та контролю за страховим сектором; зниження купівельної спроможності громадян і та суб'єктів господарювання, викликане тим, що страхова послуга виступає послугою пасивного попиту; виникнення корпоративних конфліктів між учасниками, зокрема власниками страхових компаній. До внутрішніх факторів належать: життєвий цикл страхового бізнесу, тарифна політика, андерайтингова політика, тривалість операційного циклу, менталітет власників і фінансових менеджерів страхової організації. В нашій державі протягом останніх років спостерігається деяке збільшення сукупних активів страховиків та відповідно обсягів сплачених ними податків, з врахуванням того, що їх кількість зменшилась, тому що було визначено більш жорсткіші вимоги законодавчого регулювання для досягнення цілі максимального наближення страхового ринку до міжнародних стандартів.

5. Здійснення оцінки управління фінансовими потоками страховика має на меті визначення та обґрунтування досягнення економічного ефекту під час здійснення свої діяльності від використання фінансових ресурсів. Для побудови якісної системи оцінювання ефективності функціонування та відповідно

формування фінансових ресурсів повинно ґрунтуватись на таких принципах як консолідація та агрегування результатів синхронного впровадження кількох страхових продуктів та товарів.

6. Фінансовий потенціал є одним із ключових чинників, що характеризує успішність діяльності як на рівні окремої страхової компанії, так страхового ринку України загалом, тому що від нього безпосередньо залежать стабільність, стійкість, конкурентоспроможність та інвестиційна привабливість національного страхового ринку. Необхідність в розробці механізму управління фінансовими потоками страхових компаній супроводжується необхідною умовою ефективного розвитку страховика. Така властивість, як гнучкість, що належить фінансовому потенціалу страхових компаній характеризується раціональним використанням усіх видів ресурсів в умовах нестабільного внутрішнього і зовнішнього середовища.

7. Зарубіжний досвід управління та оцінки фінансовими потоками страхових компаній підприємства має значні переваги у порівнянні з традиційними підходами аналізу ефективності діяльності страховиків на основі значень показників прибутковості та рентабельності в галузі статистики аналізу й динамічності страхових грошових потоків.

8. Управління фінансовими потоками страхової компанії на сучасному етапі розвитку в умовах швидких хаотичних змін, мінливості середовища, зростання усіх видів ризиків має ґрунтуватися на методах стратегічного менеджменту, особливістю якого є спрямованість на довгострокову ефективність, творчого ситуаційного підходу у розробці рішень управління, швидкого реагування на зміни та виникнення ризиків. Впровадження сучасних технологій, як Insur-Tech у діяльність страховика розширює можливості стратегічного управління фінансовими потоками та гарантує довгострокову стійкість бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г.М. Теоретичні та методологічні передумови управління фінансовими потоками. *Вісник Української академії банківської справи.* 2002. №1. С. 34-38. URL: https://revolution.allbest.ru/finance/00454591_1.html (дата звернення 26.11.2022).

2. Алескерова Ю.В. Ременюк А.Р. Управління фінансовими ресурсами державних підприємств. *Причорноморські економічні студії.* 2018. Вип. 30. Ч. 2. С. 45-47. URL: http://socrates.vsau.org/repository/card.php?lang=uk&id=17195 (дата звернення 25.11.2022)

3. Бондаренко О.С. Обґрунтування наукових підходів до визначення фінансових потоків. *Бізнес Інформ.* 2014. № 1. С. 241-248. URL: https://knutd.edu.ua/publications/pdf/Ukrainian_editions/ztatja_bondarenko_3.Pdf (дата звернення: 27.11.2022)

4. Бунін. С.В. Аналіз розвитку Європейського ринку страхових послуг. *Ефективна економіка.* 2017. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=8&w=%D0%A1.+%D0%92.+%D0%91%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BD (дата звернення 30.11.2022)

5. Ван Хорн Джеймс К., Вахович Джон М. Основи фінансового менеджменту. Київ, 2018.

6. Ван Хорн Джеймс. Основи управління фінансами. Київ, 2005.

7. Гавриляк Т.С. Фінансовий потенціал інвестиційної діяльності страховиків в економіці України. Дис. на здобуття наук. ступ…. за спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2016. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/aref_havrilyak.pdf (дата звернення 29.11.2022)

8. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Київ : КНЕУ, 2007. 328 с.

9. Гварліані Т.Є. Балакірєва Т.Є. Грошові потоки у страхуванні Фінанси та статистика, 2004. - 336 с

10. Головіна В. В. Шірінян Л. В Управління грошовими потоками страхової компанії. *Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.* 2018. Т.23 Вип. 7. С.161-164. URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2018_23_7/34.pdf (дата звернення: 29.12.2022).

11. Грищенко Н.Б. Основи страхової діяльності: підруч. Фінанси й статистика, 2008. С. 352.

12. Добош Н.М. Державне регулювання фінансової стійкості страховиків в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2010. No20.2. С.160-164 http://wiki.lp.edu.ua/wiki/ (дата звернення 30.11.2022)

13. Зайняте населення за видами економічної діяльності у 2015-2020 роках (КВЕД-2010). *Державна служба статистики.* URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/rp/zn_ed/zn_ed_u/zn_ed_2013_u.htm (дата звернення: 29.11.2021)

14. Коваль В.В., Бондаренко В.М. Перспективи розвитку страхового ринку в Україні. *Веб-сайт.*URL: http://intkonf.org/ (дата звернення: 27.11.2022).

15. Коломієць О.О. Зарубіжний досвід управління страховими резервами. Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу: тези виступів Міжнар. наук.конф. – Житомир: Житомирська політехніка, 2021. – 404 с. URL: https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/316.pdf (дата звернення 29.11.2022)

16. Корват О. В. Теоретичні аспекти оптимізації збуту в страховій компанії. *Modern* Scientific *Challenges and Trends: a collection scientific works of the International scientific conference* (Warsaw, 28th april, 2018). Warsaw: Sp. z o. o. «iScience», 2018. P. 32-35. URL: http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19473/1/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B2%D0%B0%D1%82%20%D0%9C%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%B2-18.pdf (дата звернення: 29.11.2022)

17. Крупка Я.Д. Нові аспекти контролю та регулювання діяльності страхових компаній. *Проблеми економіки.* 2019. No 3 (41). С.240-245 URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2019-3_0-pages-240_245.pdf (дата звернення 30.12.2022)

18. Крюкова І.О., Свірідова М.С. Сучасні методичні підходи до оцінки грошових потоків. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2016. Вип. 21. С. 144–148. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmgu_eim_2016_21_32 (дата звернення: 01.11.2022)

19. Ланкова Ю. В. Фінансові потоки в логістичній діяльності підприємства. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції.* 2011. № 2. С. 25–27. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuC21COM=2&nem_2011_2.pdf (дата звернення 26.11.2022)

20. Лігоненко Л.О. Управління грошовими потоками: навчальний посібник. Київ: КНТЕУ, 2012. 327 с. URL: http://libfor.com/index.php?newsid=1199 (дата звернення 29.11.2022)

21. Майборода О.В. Управління фінансовими потоками підприємства: дис. … канд. екон. наук: 08.04.01. О.В. Майборода . Суми, 2006. 244 с.

22. Майборода О.Є Напрями управління грошовими потоками підприємства. *Економіка і суспільство.* 2017. № 10. С. 305–309. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/53.pdf (дата звернення 29.12.2022)

23. Макконнелл К., Брю С. Економікс. Засади, проблеми, політика. У 2-х томах, т. I. - М.: Республіка, 1992. С. 275.

24. Марценюк-Розарьонова О. В., Бондар А. В. Аналіз фінансового потенціалу страхової компанії та механізму його формування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 22 С. 61 – 65. URL: http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6390&i=9 (дата звернення 29.12.2022)

25. Мельник, К. (2021). Зарубіжний досвід управління фінансами корпорацій та оцінка доцільності його використання в Україні. *Економіка та суспільство,* (30). URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-52 (дата звернення 30.11.2022)

26. Національний Банк України. Біла книга: майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. 2020. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/bila-knigamaybutnye-regulyuvannya-rinku-strahuvannya (дата звернення: 21.12.2022).

27. Огляд небанківського фінансового сектору. Наглядова статистика. *Офіційний сайт Національного банку України.* URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic (дата звернення: 29.11.2021)

28. Орєхов М. О. Структурні трансформації фінансових систем в умовах глобальної діджиталізації. *Економіка і організація управління.* 2018. № 3. С. 127–136. URL: https://doi.org/10.31558/2307-2318.2018.3.14 (дата звернення: 25.11.2022).

29. Підсумки діяльності страхових компаній за 2017-2021 р.р. Веб-сайт. *Forinsurer*. URL: https://forinsurer.com/stat (дата звернення: 23.11.2022).

30. Плиса В., Воробйова В. Фінансовий потенціал страхового підприємництва в Україні. *Економіка та суспільство.* 2022. № 37. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-52 (дата звернення: 27.11.2022).

31. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. No 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення: 27.11.2021)

32. Рейтинг страхових компаній за власним капіталом. Веб-сайт. *Forinsurer*. URL: https://forinsurer.com/ratings/nonlife/21/12/2 (дата звернення: 23.11.2022).

33. Рекуненко І.І., Чорна С.В. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній. *Економіка і суспільство.* 2017. № 8. С. 666-672. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/54231/3/Rekunenko_Chorna.pdf (дата звернення: 27.11.2022).

34. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2017 рік. *Офіційний сайт Державної казначейської служби України.* URL: https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2017-rik (дата звернення: 28.11.2022)

35. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2018 рік. *Офіційний сайт Державної казначейської служби України.* URL: https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2018-rik (дата звернення: 28.11.2022)

36. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2019 рік. *Офіційний сайт Державної казначейської служби України.* URL: https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2019-rik (дата звернення: 28.11.2022)

37. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2020 рік. *Офіційний сайт Державної казначейської служби України.* URL: https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2020-rik (дата звернення: 28.11.2022)

38. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2021 рік. *Офіційний сайт Державної казначейської служби України*. URL: https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2021-rik (дата звернення: 28.11.2022)

39. Роберт С. Хігінс., Фінансовий менеджмент. Київ, 2013.

40. Ромащенко О. Проблеми інвестування страхових резервів на ринку цінних паперів *Ринок цінних паперів України.* 2002. № 9. С. 15–21 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2002/9.pdf (дата звернення: 28.11.2022).

41. Супрун А. Управління грошовими коштами страхових компаній у кризовому та посткризовому періодах. *Економічний аналіз.* 2010. № 7. С. 116-120 URL: https://econa.at.ua/Vypusk_7/suprun.pdf (дата звернення 27.11.2022)

42. Терещенко О.О., Бабяк Н.Д., Іващенко А.І. Інноваційний розвиток корпоративних фінансів: тенденції та перспективи. Київ : КНЕУ, 2017. С. 495

URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Fu_2017_1_11 (дата звернення 30.11.2022)

43. Черняховський В. План Маршалла для українського страхового ринку. *НВ Бізнес.* 2022. URL: https://biz.nv.ua/ukr/experts/yak-vplinula-viyna-na-strahoviy-rinok-ekspert-ostanninovini-50237940.html (дата звернення: 27.11.2022)

44. Шершньова З.Є. Інститути корпоративного управління в умовах інноваційної економіки: колект. Київ : КНЕУ, 2015. 371 с. URL: http://www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/16038.025.pdf (дата звернення 30.11.2022)

45. Alieksieiev I., Mazur A., Moroz A. Financial flows in the field of insurance. *Economics, Entrepreneurship, Management.* 2019. Vol. 6, no. 1. P. 114–123. URL: https://doi.org/10.23939/eem2019.01.114 (дата звернення: 25.11.2022).

46. D. I. Shelenko. Система інституційного забезпечення функціонування організаційно-правових форм на сільських територіях. *The actual problems of regional economy development.* 2018. Т. 2, № 14. С. 8–16. URL: https://doi.org/10.15330/apred.2.14.8-16 (дата звернення: 29.11.2022).

47. Diegtiar O.A. Improvement of Methodological Approaches to Determining Directions of Ensuring Financial Security of Insurance Companies of Ukraine. *Studies of Applied Economics*. 2021. Vol. 39, no.5. URL: https://doi.org/10.25115/eea.v39i5.4908 (дата звернення: 25.11.2022).

48. Insurtech 10: Trends for 2019. *KPMG International*. URL: https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2019/03/insurtech-trends-2019.pdf (дата звернення: 29.11.2022)

49. Karneyev, M. V. Specificity of financial flows movements in the insurance market. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник тез доповідей XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції* (24-25 жовтня 2013 р.). Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. С. 52-53. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-

download/123456789/59622/7/Korneyev_Specificity_of_financial.pdf (дата звернення 25.11.2022)

50. On the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II): Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council from 25.11.2009. Amended from 13.01.2019. URL: https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0138&from=EN (дата звернення: 21.11.2022).

51. Sukhanova A., Sukhanova D. World cash flow management enterprise. *Pryazovskyi economic herald.* 2020. No. 2(19). URL: https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-2-37 (дата звернення: 29.11.2022)

ДОДАТКИ

Додаток А

Рис. А.1. Класифікаційні ознаки, що притаманні фінансовим потокам

Джерело: побудовано автором за даними [23]

Відгук наукового керівника кваліфікаційної роботи

Здобувача вищої освіти ІІ рівня, ІІ курсу, ФМД 21-1 групи, спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування», Завадко Андрія В'ячеславовича

на тему: «**Управління фінансовими потоками страхових компаній»**

Кваліфікаційна робота виконана у відповідності з затвердженим планом, поставленні завдання виконані, питання розкриті, метою роботи є розкриття теоретичних засад управління фінансовими потоками страхових компаній, аналізу факторів та чинників їх формування, виявлення основних проблем щодо функціонування та розробка рекомендацій й шляхів удосконалення процесу управління фінансовими потоками для ефективної діяльності страхових компаній.

Практичне значення одержаних результатів кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні ефективності управління коштами страхових компаній, виявленні та обгрунтуванні проблем, досліджені шляхів удосконалення та розробці сучасних підходів, що зможуть гарантувати якісне й ефективне функціонування страхових компаній для їх сталого розвитку, та прибуткового функціонування.

В ході дослідження здобувач показав вміння використовувати сучасні методи обробки інформації. В роботі розкрито теоретичні засади управління фінансовими потоками страхових компаній, надано аналіз та оцінку ефективності управління фінансовими потоками страхових компаній, розкрито основні напрямки удосконалення управління фінансовими потоками страхових компаній. Зроблені висновки є аргументовані.

Роботу виконано відповідно до вимог методичних рекомендацій до виконання кваліфікаційної роботи, зроблені висновки. Представлена кваліфікаційна робота на тему: «Управління фінансовими потоками страхових компаній» є закінченим дослідженням і заслуговує на оцінку «відмінно».

Науковий керівник кваліфікаційної роботи
Унинець-Ходаківська Валентина Павлівна, к.е.н, доцент, професор кафедри фінансових ринків та технологій

_____ 21.01.2023
(підпис) (дата)

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти Завадко Андрія В'ячеславовича

після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «25» 01 2023 №13 допущена/не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри Коваленко Ю.М.

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу
здобувача вищої освіти Державного податкового Університету
Завадка Андрія В'ячеславовича
На тему «Управління фінансовими потоками страхових компаній»

Актуальність теми. Фінансова нестабільність у фінансовому і реальному секторах економіки обумовлюють проблеми, що пов'язані з підтриманням суб'єктами господарювання фінансової стійкості та фінансової надійності. Особливо гостро це питання постає перед фінансовими установами, що залучають значні фінансові ресурси на довгострокових засадах, або як страхові компанії з ризикових видів страхування, формують страхові резерви з узяттям на себе відповідних зобов'язань. Діяльність страховиків передбачає не лише отримання прибутку в результаті функціонування, а я безпосередньо надання страхового захисту, задля чого вони мають бути достатньо фінансово забезпечені. Досягнення такого завдання в умовах дії значної кількості факторів зовнішнього та внутрішнього конкурентного середовища є можливим за умови відповідної організації управління фінансовою діяльністю страховика загалом та безпосередньо ефективного управління його фінансовими потоками.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних та практичних положень, а також рекомендацій щодо напрямів підвищення ефективності управління фінансовими потоками страхових компаній.

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу. В дипломній (магістерській) роботі проведена оцінка управління фінансовими потоками вітчизняних страхових компаній, теоретичні аспекти розкрито у повному обсязі, табличний та ілюстраційний матеріал є сучасним та в повній мірі розкриває аналітичну складову досліджуваного питання.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, організації, установи, МФУ. За результатами

дослідження сформульовані висновки та рекомендації щодо напрямів підвищення ефективності управління фінансовими потоками вітчизняних страхових компаній. Матеріали можуть бути використані у навчальному процесі ЗВО під час викладання навчальних дисциплін, що пов'язані з вивченням страхової діяльності, а також страховими компаніями під час розробки принципів управління фінансовими потоками.

Наявність недоліків. Робота містить редакційні недоліки. Прослідковується порушення взаємозв'язку між окремими елементами другого та третього розділу роботи

Загальний висновок і оцінка роботи. Дипломна робота виконана на актуальну тему. Зміст дипломної роботи викладений на достатньому теоретичному рівні, має практичне значення, достатньо глибоко в логічній послідовності викладені питання щодо управління фінансовими потоками страхових компаній. В цілому дипломна робота відповідає вимогам кваліфікаційного рівня та заслуговує на оцінку 4 (добре).

Рецензент Імя Україна, студент, фінансовий директор «Нова Формула», м. Київ

(науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

_____ _____

підпис ініціали, прізвище

«14» _____ 2023р.